

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

«Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων»

«Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»

Διπλωματική Εργασία

«Η εκπροσώπηση των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα, από την μεταπολίτευση και μετά. Ιστορικό, νομοθεσία και μελέτη περίπτωσης: Ντόρα Μπακογιάννη»

ΣΟΦΙΑ ΣΦΥΡΗ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Λαλαγιάννη Βασιλική

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του/ης συγγραφέα/ως και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο/Η δηλών/ούσα

(Υπογραφή)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κατάλογος Πινάκων και Γραφημάτων	4
Abstract	5
Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο Πρώτο	9
1. Η Ψήφος και τα Πολιτικά Δικαιώματα των γυναικών – Σύντομη αναδρομή	9
1.1. Οι αιτίες για την μειωμένη γυναικεία παρουσία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	20
1.2. Μέτρα και Νόμοι για την ενίσχυση της μειωμένης γυναικείας παρουσίας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	25
Κεφάλαιο Δεύτερο	33
2. Το ιστορικό του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα	33
2.1. Το νομοθετικό πλαίσιο για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα	34
2.2 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση (σκοπός και λειτουργία)	39
2.3. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ Βαθμού (Δήμοι) στην Ελλάδα	41
2.4. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Β΄ Βαθμού (περιφέρειες) στην Ελλάδα	42
Κεφάλαιο Τρίτο	45
3. Το μέτρο της ποσόστωσης στην Ελλάδα και στην Ευρώπη	45
3.1. Οι θέσεις των κομμάτων για το μέτρο της ποσόστωσης	46
3.2. Ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης (1998) και ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις εκλογές του (2002) μετά την εφαρμογή του νέου μέτρου – Συγκριτικά στοιχεία	48
3.3. Ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών στις Δημοτικές και Περιφερειακές εκλογές του 2014	58
3.4. Εκλεγμένες γυναίκες και άντρες Δήμαρχοι ανά Περιφέρεια στις Δημοτικές εκλογές του 2014	58
3.5. Πλήθος και φύλο Περιφερειάρχων στις Περιφερειακές εκλογές του 2014	63
3.6. Δημοτικές και Περιφερειακές εκλογές του 2019	67
3.7. Εκλεγμένες γυναίκες και άντρες Δήμαρχοι ανά Περιφέρεια στις Δημοτικές εκλογές του 2019	68
3.8. Πλήθος και φύλο Περιφερειάρχων στις Περιφερειακές εκλογές του 2019	72
Κεφάλαιο Τέταρτο	77
4. Μελέτη Περίπτωσης: Ντόρα Μπακογιάννη – Η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος μετά την Μεταπολίτευση	77
4.1. Οι δράσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της θητείας της Ντόρας Μπακογιάννη στο Δήμο της Αθήνας	79
4.2. Οι θέσεις της Ντόρας Μπακογιάννη για την Τοπική Αυτοδιοίκηση	83
Συμπεράσματα	85
Βιβλιογραφία	88
Ηλεκτρονικές Πηγές	91

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

3.2.1.Πίνακας–Συγκριτικά Ποσοστά Εκλεγμένων Γυναικών Νομαρχιακών Συμβούλων ανά την Ελλάδα. Εκλογές 1998 - Εκλογές 2002	51
3.2.2. Πίνακας- Εκλογές 1998-Εκλογές 2002	57
3.2.3.Συγκριτικά Ποσοστά Εκλεγμένων Γυναικών Δημοτικών Συμβούλων ανά την Ελλάδα. Εκλογές 1998-Εκλογές 2002	57
3.2.1. Γράφημα Νομαρχιακοί Σύμβουλοι	50
3.2.2. Γράφημα Συγκεντρωτικά Δήμοι και Κοινότητες	54
3.2.3. Γράφημα Δήμων – Κοινοτήτων ανά Περιφέρεια	55
3.4.1.Γράφημα Εκλεγμένες γυναίκες και άντρες Δήμαρχοι ανά Περιφέρεια στις εκλογές του 2014	61
3.4.2.Γράφημα Εκλεγμένοι Δήμαρχοι στους 325 Δήμους της ελληνικής επικράτειας. Εκλογές του 2014	62
3.4.3.Γράφημα Υποψήφιοι για τη θέση του Δημάρχου στους 325 Δήμους της ελληνικής επικράτειας εκλογές του 2014	62
3.5.1.Γράφημα Πλήθος και φύλο Περιφερειάρχων στις Περιφερειακές εκλογές του 2014	65
3.5.2.Γράφημα Αριθμός εκλεγμένων Περιφερειάρχων ανά φύλο στις Περιφερειακές εκλογές του 2014	66
3.5.3.Γράφημα Υποψήφιας και εκλεγμένες γυναίκες στις Περιφερειακές εκλογές του 2014	66
3.7.1.Γράφημα Εκλεγμένες γυναίκες και άντρες Δήμαρχοι ανά Περιφέρεια στις εκλογές του 2019	69
3.7.2.Γράφημα Κατανομή των υποψήφιων Δημάρχων ανά φύλο και Περιφέρειες στις εκλογές του 2019	70
3.7.3.Γράφημα Υποψήφιοι για τη θέση του Δημάρχου στους 332 Δήμους της ελληνικής επικράτειας στις εκλογές του 2019	71
3.7.4.Γράφημα Εκλεγμένοι Δήμαρχοι στους 332 Δήμους της ελληνικής επικράτειας εκλογές του 2019	71
3.8.1.Γράφημα Πλήθος και φύλο υποψήφιων Περιφερειάρχων στις Περιφερειακές εκλογές του 2019	74
3.8.2.Γράφημα Αριθμός εκλεγμένων Περιφερειάρχων ανά φύλο στις Περιφερειακές εκλογές του 2019	75
3.8.3 Γράφημα Υποψήφιοι Περιφερειακοί Σύμβουλοι στις Περιφερειακές εκλογές του 2019	75
3.8.4. Γράφημα Υποψήφιας και εκλεγμένες γυναίκες στις Περιφερειακές εκλογές του 2019	76

ABSTRACT

The present paper on "The representation of women in Local Government in Greece, from the regime change onwards. Historical background, legislation and case study: "Dora Bakoyanni" was based on the Greek, mainly, bibliography of articles and sources from the internet, as the topic concerns the representation of women in Local Government, only, in Greece. The review of the Greek bibliography is related to the history of women's suffrage, the legal framework that governs the Local Government, but also the measures and actions promoted by the Greek state to increase the participation of women in Local Government.

The method used is content analysis, which allows the author to explore and evaluate, based on his/her own judgment, the topics that emerge through this paper, as the most important, such as the reduced participation of women in Local Government, which continues to concern local community leaders to this day.

The purpose of this paper is to demonstrate the degree of participation of women in the Greek Local Government, i.e. their representation in the positions of Municipal Councilors, Mayors and Prefectural Councilors.

In particular, in the first chapter there is a brief historical review of the female conquest of the right to vote and to be elected in Greece. Also, the main reasons for the reduced representation of women in the Local Government are analyzed, as well as the measures and actions adopted by Greece and Europe to increase and encourage female participation.

The second chapter refers to the legislative framework of Local Government, but also to the purposes and responsibilities of the Municipalities and Regions in Greece.

Furthermore, special mention is made of the quota measure, which was adopted for the first time in Greece in the municipal and prefectural elections of

2002, in order to increase the participation of women in Local Government. Statistics are presented from the municipal and prefectural elections of 1998 (before the implementation of the quota measure) and the elections of 2002 (after the implementation of the measure). The results of which, are analyzed and evaluated in the context of the present paper. In addition, the third chapter presents the participation rates of women as Municipal Councilors and Mayors in the municipal and regional elections of 2014 and 2019 respectively, and draws the relevant conclusions.

The last chapter refers to Dora Bakoyanni, as the first woman Mayor after the regime change. The positions of her program are presented, as well as the priorities that she has set for the city of Athens but also the actions that she has carried out for the female sex during her term.

Η παρούσα εργασία με θέμα 'Η εκπροσώπηση των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα, από την Μεταπολίτευση και μετά. Ιστορικό, νομοθεσία και μελέτη περίπτωσης: Ντόρα Μπακογιάννη' στηρίχθηκε στην ελληνική, κυρίως, βιβλιογραφία άρθρων και πηγών από το διαδίκτυο, καθώς το θέμα αφορά στην εκπροσώπηση των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, μόνο, στον ελληνικό χώρο. Η επισκόπηση της ελληνικής βιβλιογραφίας είναι σχετική με το ιστορικό της ψήφου των γυναικών, το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την Τοπική Αυτοδιοίκηση, αλλά και τα μέτρα και τις δράσεις τις οποίες προώθησε η ελληνική πολιτεία για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η μέθοδος η οποία χρησιμοποιήθηκε είναι η ανάλυση περιεχομένου, η οποία επιτρέπει στον/στην συγγραφέα να διερευνήσει και να αξιολογήσει με βάση τις θεματικές που αναδεικνύονται μέσα από την εργασία, ως οι πλέον σημαντικές, όπως η μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία εξακολουθεί να απασχολεί τους υπεύθυνους της τοπικής κοινωνίας μέχρι και σήμερα.

Σκοπός της εργασίας είναι να δείξει το βαθμό συμμετοχής των γυναικών στην ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση (Α' και Β βαθμού), δηλαδή την εκπροσώπησή της σε θέσεις Δημοτικών Συμβούλων, Δημάρχων και Νομαρχιακών Συμβούλων από την Μεταπολίτευση μέχρι και σήμερα.

Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην γυναικεία κατάκτηση του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στην Ελλάδα. Επίσης, αναλύονται οι βασικότερες αιτίες για την συρρικνωμένη εκπροσώπηση των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς στα μέτρα και στις

δράσεις που έχουν υιοθετηθεί από την Ελλάδα και την Ευρώπη για την αύξηση και την ενθάρρυνση της γυναικείας συμμετοχής.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αναφέρεται στο νομοθετικό πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και στους σκοπούς και στις αρμοδιότητες που έχουν οι Δήμοι και οι Περιφέρειες στην Ελλάδα.

Περαιτέρω, γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο μέτρο της ποσόστωσης, το οποίο υιοθετήθηκε, για πρώτη φορά στην Ελλάδα στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές του 2002, με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία από τις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές του 1998 (πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης) και των εκλογών του 2002 (μετά την εφαρμογή του μέτρου). Τα αποτελέσματα των οποίων αναλύονται και αξιολογούνται στα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Επιπρόσθετα, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών ως Δημοτικοί Σύμβουλοι και Δήμαρχοι στις δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του 2014 και του 2019 αντίστοιχα και εξάγονται τα σχετικά συμπεράσματα.

Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πρόσωπο της Ντόρας Μπακογιάννη, ως η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος μετά την Μεταπολίτευση. Παρουσιάζονται οι θέσεις του προγράμματός της, καθώς και οι προτεραιότητες που έθεσε η ίδια για την πόλη των Αθηνών αλλά και τις δράσεις που πραγματοποίησε για το γυναικείο φύλο κατά τη διάρκεια της θητείας της.

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μία σύντομη ιστορική αναδρομή για την γυναικεία κατάκτηση του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στην Ελλάδα. Επίσης θα γίνει αναφορά και στους λόγους για τους οποίους η γυναικεία συμμετοχή στην χώρα μας είναι μειωμένη αλλά και στις δράσεις που πραγματοποιούνται τόσο στον ελληνικό χώρο όσο και στον ευρωπαϊκό, για την ενίσχυση της χαμηλής συμμετοχής των γυναικών στο χώρο της πολιτικής.

1. Η Ψήφος και τα Πολιτικά Δικαιώματα των γυναικών Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Το 1952 είναι μια ιστορική χρονιά, τόσο για την απόδοση της ψήφου για πρώτη φορά στη γυναίκα, όσο και για την εξέλιξη των σχέσεων των δύο φύλων στην ελληνική κοινωνία. Με την αναγνώριση των πολιτικών δικαιωμάτων στην γυναίκα αυτόματα της αναγνωρίζεται και η ιδιότητα του πολίτη, με αποτέλεσμα την «διεύρυνση της δημοκρατίας στην Ελλάδα».¹

Αντίθετα, στην Ευρώπη «οι Φιλανδές απέκτησαν δικαίωμα ψήφου το 1906, οι Γερμανίδες, οι Ολλανδές και οι Σουηδές το 1919, οι Αγγλίδες χωρίς περιορισμούς το 1928, οι Γαλλίδες σχετικά καθυστερημένα το 1944 και οι Ιταλίδες το 1945»²

Το 1956 οι Ελληνίδες ψηφίζουν για πρώτη φορά και σε βουλευτικές εκλογές, καθώς έχει ολοκληρωθεί η εγγραφή τους στους εκλογικούς καταλόγους, οπότε και υπερδιπλασιάζεται ο αριθμός των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων. Από «2.123.150 που ήταν το 1952 στις εκλογές του 1956 οι εγγεγραμμένοι ψηφοφόροι φτάνουν

---

¹Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη Βουλή*, Αθήνα, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, 2006, σελ.11.

²Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Οι ελληνίδες και η ψήφος: Το φύλο της ψήφου και η ψήφος του γυναικείου φύλου*, Αθήνα, Έκδοση Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, 1989, σελ.8.

τους 4.507.907»³ αποκτώντας πλέον πλήρη πολιτικά δικαιώματα, διότι συμμετέχουν ισότιμα με τους άντρες στο εκλογικό σώμα.

Από την άλλη πλευρά, τα δικαιώματα ψήφου των ανδρών κατοχυρώθηκαν με το Σύνταγμα του 1864 χωρίς κανέναν περιορισμό και χωρίς να υπάρχει «ρητή διάταξη που να αποκλείει τις γυναίκες, αφού με βάση τα δεδομένα της εποχής κάτι τέτοιο ήταν ουσιαστικό αυτονόητο».⁴

Επομένως, η γυναικεία ψήφος στην Ελλάδα έπρεπε να περιμένει σχεδόν εκατό χρόνια, μέχρι να θεσμοθετηθεί.

Το χρονικό, όμως, της διεκδίκησης της ψήφου και της συμμετοχής των γυναικών στον πολιτικό βίο ξεκινάει σταδιακά από το 1844 όταν πραγματοποιείται η Α' Εθνοσυνέλευση της χώρας μετά την επανάσταση του 1821. «Το Α' Σύνταγμα που ψηφίστηκε ορίζει στο άρθρο 3 ότι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου». Οι γυναίκες παρ' όλη τη σημαντική συμμετοχή τους στον αγώνα του 1821 δεν αποκτούν με το Σύνταγμα αυτό τα πολιτικά τους δικαιώματα».⁵

Το έτος 1887, διατυπώθηκε, για πρώτη φορά στην Ελλάδα το σύνθημα «Ψήφος στη γυναίκα», στην «εφημερίδα των Κυριών», την οποία εξέδιδε η Καλλιρόη Παρρέν-Σιγανού, μετέπειτα ιδρύτρια του Λυκείου των Ελληνίδων.

Ταυτόχρονα, την ίδια περίοδο στον ελλαδικό χώρο κάνει την εμφάνιση του και το πρώτο φεμινιστικό ρεύμα. Για πρώτη φορά θα γίνει αναφορά στα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών (στην αρχή μόνο για τις δημοτικές εκλογές) με όχι όμως και τόσο δυναμικό τρόπο, καθώς οι ελληνίδες φεμινίστριες διεκδικούσαν την ψήφο

---

³Στο ίδιο, σελ. 8

⁴Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη βουλή* ό. π. σελ. 11.

⁵Χρήστος Π. Κρυστάλλης, *Η πολιτική και η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι γένους... αρσενικού*, Σέρρες, Λιθογραφική, 2007, σελ.36.

για να εξασφαλίσουν «την ισοπολιτεία και να επιβάλλουν τις θεσμικές μεταβολές που θεωρούσαν απαραίτητες, ωστόσο στόχευαν και σε μεταρρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου προκειμένου να εξισωθούν με τους άντρες».⁶

Οι διανοούμενοι της εποχής, όμως, είναι αντίθετοι με την χορήγηση εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες και διατυπώνουν μεγάλο αριθμό επιχειρημάτων για να υποστηρίξουν τις θέσεις τους όπως: «την βιολογία, την ψυχολογία, την ιστορία και την θεολογία. Και όλα καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η απονομή ψήφου στις γυναίκες θα σήμαινε καταστροφή της οικογένειας και κοινωνική αναρχία».⁷

Ωστόσο, οι εντατικοί αγώνες των φεμινιστριών και οι απόψεις τους, για την κατοχύρωση της ψήφου στις γυναίκες, θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο για την μετέπειτα πλήρη απόκτηση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών.

Η χρονιά του 1920 θεωρείται σημαντική, τόσο για τους αγώνες των φεμινιστικών ρευμάτων υπέρ της γυναικείας ψήφου, όσο και για τις διεκδικήσεις των μορφωμένων γυναικών στην εργασία, στην μόρφωση και αργότερα στην διεκδίκηση των πολιτικών δικαιωμάτων.

Επίσης, στις αρχές του 1920 οι φεμινίστριες όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οργανώθηκαν με έναν μόνο σκοπό. Την χορήγηση ψήφου στις γυναίκες. Αυτό που τις έδωσε ώθηση, εκείνη την περίοδο για να διεκδικήσουν την ισότητα και την ψήφο ήταν αναμφισβήτητα και η παροχή εκλογικών δικαιωμάτων στις γυναίκες από τις δυτικές χώρες μετά την λήξη του Α Παγκοσμίου Πολέμου.

Την περίοδο του 1920 η ψήφος των γυναικών θα απασχολήσει και τις πολιτικές δυνάμεις του τόπου. Δύο σημαντικές προσωπικότητες της πολιτικής ο Ελευθέριος

---

⁶Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη βουλή*, ό. π. σελ. 16.

⁷Δήμητρα Σαμίου, ό. π., σελ.168.

Βενιζέλος και ο Δημήτριος Γούναρης «είτε γιατί θέλουν να εξυπηρετηθούν τα κομματικά τους συμφέροντα είτε για να δείξουν ότι η Ελλάδα δεν υστερεί σε σχέση με τους συμμάχους της»⁸ εμφανίζονται να υποστηρίζουν τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών.

Ειδικότερα, ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος δήλωσε στη Βουλή στις 28 Ιανουαρίου του 1920 ότι όσον αφορά για τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών «μόλις ως πεισθώμεν ότι πράγματι αι Ελληνίδες γυναίκες θέλουν το δικαίωμα ψήφου, όπως το δώσωμεν. Τώρα υπό ποίους όρους θα δοθή αυτό, θα το ίδωμεν»⁹, ενώ για τα αστικά δικαιώματα δήλωσε «η ισότης της γυναικός... είναι ώριμος καρπός τον οποίον δικαιούται η γυναίκα να δρέψη».¹⁰

Όσο για τον Δημήτριο Γούναρη ως υποψήφιος βουλευτής Αχαΐας και Ηλίδας στην προεκλογική του εκστρατεία υπόσχεται ψήφο στις γυναίκες, ενώ αργότερα ως πρωθυπουργός το 1921 υπέβαλε πρόταση στην «Επιτροπή Αναθεωρήσεως του Συντάγματος για την κατάργηση της μερικής ή ολικής διάκρισης ανάλογα με το φύλο, ως προς το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι».¹¹ Η συγκεκριμένη πρόταση συζητήθηκε επί μέρες στη βουλή με τις γυναικείες παρεμβάσεις να είναι έντονες, αλλά τελικά δεν συγκέντρωσε την απαιτούμενη πλειοψηφία, διότι οι αντιδράσεις ήταν σφοδρές, με αποτέλεσμα να την ψηφίσουν μόνο 87 βουλευτές από τους 165 και να την καταψηφίσουν 77 βουλευτές.

Ακόμη, εκείνη την περίοδο οι γυναίκες για να εντείνουν τον αγώνα τους για την απόδοση των πολιτικών τους δικαιωμάτων ίδρυσαν τον «Σύνδεσμο υπέρ των

---

⁸Στο ίδιο, σελ. 168

⁹Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη βουλή*, ό. π. σελ.26.

¹⁰Στο ίδιο, σελ.27.

¹¹Χρήστος Π. Κρυστάλλης, ό. π.

Δικαιωμάτων της γυναίκας»¹² με σκοπό, πρωτίστως, της διεκδίκησης της δημοτικής ψήφου αλλά και της ισότιμης συμμετοχής ανδρών και γυναικών σε δημόσιες θέσεις και της εξίσωσης μισθών ανδρών και γυναικών.

Το διάστημα του 1919 έως το 1930 οι φεμινίστριες για να επιτύχουν την κατάκτηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων έκαναν μια σειρά και από άλλες ενέργειες: όπως τη δημιουργία των περιοδικών Αγώνα της Γυναίκας και Σοσιαλιστική ζωή. Επίσης, ο Σύνδεσμος υπέρ των δικαιωμάτων της γυναίκας ίδρυσε την «Ανωτέρα Γυναικεία Σχολή, το Ορφανοτροφείο Εθνική Στέγη και την Εσπερινή Εμπορική Σχολή Γυναικών Υπαλλήλων».¹³ Από τη δημιουργία των παραπάνω οργανώσεων τα μέλη τους προσπαθούσαν μέσω των συγκεντρώσεων, των νομοσχεδίων, των διαβημάτων και ορθογραφώντας σε έντυπα να ασκήσουν πίεση στην πολιτική εξουσία για την ψήφο των γυναικών.

Ωστόσο, την περίοδο του 1928-1932 οι φεμινίστριες από όλους τους πολιτικούς χώρους θα παραμερίσουν τις όποιες διαφορές και θα ενωθούν σε έναν κοινό αγώνα, αυτόν της διεκδίκησης των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών. Πολλές θεωρούσαν την ψήφο ως «ξεσκλάβωμα»¹⁴ των γυναικών, ενώ άλλες το θεωρούσαν ως μέσο για την προώθηση των κοινωνικών τους αναγκών. Από τις απόψεις και τους εντατικούς αγώνες των φεμινιστριών και άλλων γυναικείων οργανώσεων όλα αυτά τα χρόνια, τελικά θα υπάρξει αποτέλεσμα και οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας θα αναγκαστούν να ξανά-ασχοληθούν με το θέμα δίνοντας ,τελικά, το δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες το 1930 μόνο για τις δημοτικές εκλογές και αυτό με προϋποθέσεις: Να είναι πάνω από 30 χρόνων, να γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή

¹²Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη βουλή*, ό. π. σελ.21.

¹³Έφη Αβδελά-Αγγέλικα Ψαρρά, *Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: μία ανθολογία*, Αθήνα, Γνώση,1985, σελ.31

¹⁴Στο ίδιο, σελ. 33

και θα μπορούν μόνο να εκλέγουν και όχι να εκλέγονται. Σύμφωνα με τους παραπάνω περιορισμούς και με τα στοιχεία της εποχής, μόνο, το «9,65% του ενήλικου γυναικείου πληθυσμού»¹⁵ θα μπορούσε να λάβει μέρος στις εκλογές.

Ενώ, το 1934 (ψηφίσαν μόνο 240 γυναίκες) καλούνται οι γυναίκες να ψηφίσουν για πρώτη φορά στις δημοτικές εκλογές έστω και με υπό όρους. Η αποχή, όμως, είναι μεγάλη και λόγω των δυσκολιών της εγγραφής των γυναικών στους εκλογικούς καταλόγους, αλλά και λόγω του μεγάλου αριθμού των αναλφάβητων γυναικών όπου η πολιτεία δεν προσπάθησε να δώσει κάποια λύση όπως είχε γίνει για τους άντρες το 1864 που «καθιερώθηκε η διεξαγωγή των εκλογών με σφαιρίδιο»¹⁶ ώστε να διευκολυνθούν οι αναλφάβητοι.

Ταυτόχρονα, στις δημοτικές εκλογές του 1934 οι γυναικείες οργανώσεις προσπάθησαν να εξασφαλίσουν και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι πιέζοντας τους υποψήφιους δημάρχους της εποχής να συμπεριλάβουν και γυναίκες στα ψηφοδέλτια τους, χωρίς όμως να έχουν επιτυχία. Το πρωτοδικείο Αθηνών πήρε αρνητική απόφαση και παρόλο που είχαν θέσει υποψηφιότητα τρεις γυναίκες στην Αθήνα «μία στη Νέα Ιωνία, δύο στον Πειραιά, μία στην Καβάλα και τέσσερις στις Σέρρες»¹⁷ μόνο το Πρωτοδικείο Σερρών ενέκρινε τις γυναικείες υποψηφιότητες.

Έτσι, λοιπόν, την περίοδο του 1934 οι προσπάθειες των γυναικείων οργανώσεων να επιτύχουν το δικαίωμα του εκλέγεσθαι και της μείωσης του ορίου ηλικίας στα 25έτη δεν ευοδώθηκαν. Το κλίμα, όμως, άρχισε να αντιστρέφεται αρνητικά τόσο με την απόφαση της κυβέρνησης Κονδύλη το 1935 να απαγορεύσει «οποιαδήποτε

---

¹⁵Δήμητρα Σαμίου, ό. π. σελ.169.

¹⁶Έφη Αβδελά-Αγγέλικα Ψαρρά, ό. π. σελ.35

¹⁷Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη βουλή*, ό. π. σελ.32.

πρόσκληση γυναικών σε δημόσιες θέσεις»¹⁸, όσο και με την επιβολή αργότερα της δικτατορίας του Μεταξά, όπου σήμανε το οριστικό τέλος των γυναικείων διεκδικήσεων για την ψήφο, καθώς οι περισσότερες οργανώσεις σταμάτησαν να υπάρχουν και ο αγώνας κατά του φασιστικού καθεστώτος αποτέλεσε προτεραιότητα για τις γυναικείες οργανώσεις.

Μετά την δικτατορία του Μεταξά και κατά τη διάρκεια της κατοχής(1940-1945)οι γυναίκες άρχισαν να συμμετέχουν ενεργά στην εθνική αντίσταση και αυτό τους έδωσε το έναυσμα να λάβουν μέρος στις εκλογές για τη συγκρότηση του «Εθνικού Συμβουλίου της Πολιτικής Επιτροπής Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ)». Το Εθνικό Συμβούλιο έλεγε ρητά «όλοι οι έλληνες άνδρες και γυναίκες έχουν τα ίδια πολιτικά και αστικά δικαιώματα. Το ψήφισμα του Εθνικού Συμβουλίου που έχει χαρακτήρα προσωρινού συνταγματικού χάρτη, αναγνωρίζει για πρώτη φορά τα ίσα πολιτικά δικαιώματα των δύο φύλων. Οι γυναίκες ψηφίζουν ισότιμα και εκλέγονται στο Εθνικό Συμβούλιο».¹⁹ Έτσι, στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν για την ανάδειξη της «βουλής του βουνού»²⁰ εκλέχτηκαν πέντε γυναίκες εθνοσύμβουλοι. Έστω, λοιπόν και κάτω από αυτές τις ιδιαίτερες συνθήκες είναι η πρώτη φορά που οι Ελληνίδες συμμετέχουν σε εκλογική διαδικασία, χωρίς κανέναν περιορισμό και το Εθνικό Συμβούλιο αναγνωρίζει για πρώτη φορά ίσα πολιτικά δικαιώματα σε γυναίκες και άνδρες.

Μετά την απελευθέρωση, θα δημιουργηθεί ένα φεμινιστικό κίνημα το οποίο αποτελείται, κυρίως, από αριστερές γυναικείες οργανώσεις, με σκοπό όχι μόνο την κατοχύρωση ψήφου στις γυναίκες και την απόκτηση πολιτικής ισότητας, αλλά και

---

¹⁸Στο ίδιο, σελ. 32

¹⁹Χρήστος Π. Κρυστάλλης, ό. π.

²⁰Δήμητρα Σαμίου, ό. π.

της διεκδίκησης της γυναικείας εργασίας, της ειρήνης και της δημοκρατίας. Σύντομα όμως και αυτό το κίνημα θα διαλυθεί λόγω του εμφυλίου και η κυβέρνηση θα κηρύξει ως παράνομες τις αριστερές γυναικείες οργανώσεις. Ενώ στο τέλος του εμφυλίου ανασυγκροτήθηκαν οι συντηρητικές γυναικείες οργανώσεις που ήδη υπήρχαν και είναι οι μόνες όπως φαίνεται που θα μπορούν να δράσουν στην τελική πορεία προς την κατοχύρωση της γυναικείας ψήφου.

Τελικά, μετά το τέλος του εμφυλίου το 1949 η ηλικία συμμετοχής των γυναικών μειώθηκε στα 21 χρόνια και δόθηκε το δικαίωμα του εκλέγεσθαι. Οι νέες διατάξεις θα εφαρμόζονταν μετά το 1953. Μέχρι τότε θα μπορούσαν να ψηφίσουν μόνο όσες γυναίκες ήταν πάνω από 25 χρονών και χωρίς να μπορούν να εκλεγούν δήμαρχοι. Ωστόσο, η κατοχύρωση τελικά του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι σε δημοτικές και βουλευτικές εκλογές πραγματοποιήθηκε το 1952 με το νόμο 2159 κάτι το οποίο θεωρήθηκε ότι έγινε λόγω διεθνών πιέσεων και γενικότερα εξωγενών παραγόντων.

Την επόμενη χρονιά δηλαδή το 1953 η Ελένη Σκούρα ήταν η πρώτη Ελληνίδα βουλευτής που εκλέχτηκε σε εκλογές. Η Λίνα Τσαλδάρη το 1956 ήταν πρώτη γυναίκα υπουργός και στην Κέρκυρα εκλέγεται η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος η Μαρία Δεσύλλα – Καποδίστρια δισέγγονη του Γεωργίου Καποδίστρια αδερφού του Ιωάννη Καποδίστρια. Ήταν η πρώτη εκλεγμένη γυναίκα Δήμαρχος στην σύγχρονη Ελληνική ιστορία σε αναπληρωματικές εκλογές η οποία διετέλεσε τα καθήκοντά της. Ενώ, στον δήμο Αμαλιάδας, αμέσως, μετά την απελευθέρωση της πόλης από τους Γερμανούς, η Μαρίκα Μπότση – Τσαπαλίρα αναδείχτηκε Δήμαρχος και

ΝΟΜΟΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ
ΑΤΤΙΚΗΣ	69 ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	79 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ	19 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	17 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	7 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΚΡΗΤΗ	15 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΗΠΕΙΡΟ	23 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	27 ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΘΡΑΚΗ	2 ΓΥΝΑΙΚΕΣ

παραιτήθηκε στις 101 μέρες της θητείας της. Εν συνεχεία, το 1964 στις δημοτικές εκλογές εκλέχθηκαν «258 γυναίκες και από αυτές έντεκα εκλέχτηκαν πρόεδροι κοινοτήτων και τέσσερις αντιδήμαρχοι. Η αναλογία των γυναικών που εκλέχτηκαν κατά περιφέρειες και νομούς εκείνη την περίοδο αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα:»²¹

Επιπρόσθετα, «το 1978 έχουμε έναν υπερδιπλασιασμό στις γυναικείες συμμετοχές εκλέγονται δηλαδή 337 γυναίκες δημοτικοί σύμβουλοι, ενώ το 1982 έχουμε μια περαιτέρω αύξηση εκλέγονται δηλαδή 1113 γυναίκες δημοτικοί σύμβουλοι».²²

Ενώ το Σύνταγμα του 1975 είναι το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας που ορίζει ρητά ότι: «όλοι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου».

Αφού έχουν περάσει 12 χρόνια από το 1952, όπου κατοχυρώθηκε η ψήφος των γυναικών, εν τούτοις η συμμετοχή τους στον πολιτικό χώρο παραμένει

²¹Πέπη Δαράκη, *Θητεία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Θουκυδίδης, Αθήνα, 1982, σελ. 19.

²²3^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Αιρετών Γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, *Γυναίκες και Αυτοδιοίκηση*, Ρόδος, 2002, σελ. 31.

περιορισμένη. Μπορεί τα ποσοστά να έχουν βελτιωθεί, δεν μπορούν όμως να χαρακτηριστούν ικανοποιητικά, καθώς οι γυναίκες αποτελούν το μισό και παραπάνω τμήμα του εκλογικού σώματος.

Ωστόσο, αν και τα στοιχεία όπως είδαμε παραπάνω δείχνουν ότι ο χώρος της πολιτικής ανδροκρατείται υπάρχουν ενδείξεις, μιας μικρής αύξησης της γυναικείας παρουσίας στην πολιτική ζωή, κυρίως σε βουλευτικές εκλογές. Πιο συγκεκριμένα, «Από το 1952 μέχρι τη δικτατορία σε σύνολο πέντε εκλογικών αναμετρήσεων ('56, '58, '61, '63, '64) έχουν εκλεγεί δεκατρείς φορές γυναίκες βουλευτές, ενώ από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα σε 14 εκλογικές αναμετρήσεις έχουν εκλεγεί γυναίκες 14 φορές».²³

Την πρώτη δεκαετία της γυναικείας ψήφου μέχρι την δικτατορία οι γυναίκες βουλευτές ήταν επτά. Από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα οι βουλευτρίες ήταν είκοσι δύο.

Σε επίπεδο υπουργών η Λίνα Τσαλδάρη ήταν η μόνη γυναίκα υπουργός (Κοινωνικής Πρόνοιας) πριν από τη δικτατορία και χρειάστηκε να περάσουν 25 χρόνια για να υπάρξει ξανά δεύτερη γυναίκα υπουργός η Μελίνα Μερκούρη στην κυβέρνηση του 1981.

Αφού έχουν περάσει σχεδόν 50 χρόνια από την κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών και μπορεί όπως αναφέρθηκε παραπάνω να υπάρχει μια μικρή αύξηση, κυρίως, σε βουλευτικές εκλογές, εν τούτοις η εικόνα στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές δεν έχει αλλάξει ριζικά και η συμμετοχή των γυναικών παραμένει ισχνή. Αυτό φαίνεται και από τους αριθμούς του 2000 στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές όταν «από τις 54 Νομαρχίες μόνο 2 γυναίκες

---

²³ Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Οι ελληνίδες και η ψήφος: Το φύλο της ψήφου και η ψήφος του γυναικείου φύλου*, ό. π. σελ. 12.

έχουν εκλεγεί Νομάρχες και από τους 901 Δήμους οι 888 είναι άνδρες Δήμαρχοι και όταν στην εκτελεστική επιτροπή της ΚΕΔΚΕ δεν υπάρχει καμία γυναίκα».²⁴

Εάν αναφέρουμε και τα ποσοστά των τελευταίων εκλογών του 2019 τότε φαίνεται ξεκάθαρα η περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών, καθώς «στους 332 δήμους της Ελλάδας οι υποψήφιοι-ες δήμαρχοι συνολικά ανήλθαν σε 1.635. Οι γυναίκες υποψήφιοι δήμαρχοι ήταν μόλις 180, ποσοστό 11%, ενώ οι άνδρες 1.455, ποσοστό 88% . Ακόμη στο σύνολο των 332 Δήμων εκλέχτηκαν μόλις 19 γυναίκες δήμαρχοι ποσοστό 5,7% και 313 άντρες δήμαρχοι ποσοστό 94,3%».²⁵ Όσον αφορά τις περιφέρειες «ο αριθμός των υποψηφιοτήτων ανέρχεται σε 12 για τις γυναίκες ποσοστό 11,8% και 90 για τους άνδρες ποσοστό 88,2%. Με βάση τα αποτελέσματα των περιφερειακών εκλογών εξελέγη μόνο μια γυναίκα περιφερειάρχης, ενώ οι άνδρες που εκλέχτηκαν ήταν 12.»²⁶

Εν κατακλείδι, η διαδρομή της γυναικείας ψήφου ξεκίνησε κατά την διάρκεια του 19^ο αιώνα, μέχρι την πλήρη κατάκτησή της μόλις στα μέσα του 20^ο αιώνα. Ήταν μια διαδικασία σημαντική και πολυετής, παρόλο, που βρήκε σθεναρή αντίσταση από το ανδρικό φύλο, οι ελληνίδες γυναίκες, κατάφεραν, τελικά, να αποκτήσουν τόσο το δικαίωμα του εκλέγειν όσο και το δικαίωμα του εκλέγεσθαι.

1.1. Οι αιτίες για την μειωμένη γυναικεία παρουσία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Στην Ελλάδα η συμμετοχή των γυναικών σε τοπικό επίπεδο, όπως θα δούμε παρακάτω και από τα στατιστικά δεδομένα είναι ισχνή και είναι «αναντίστοιχη με

²⁴3^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Αιρετών Γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό. π.

²⁵ Άννα Βουγιούκα & Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, *Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι: Διεύρυνση και καταγραφή στάσεων, αντιλήψεων και πεποιθήσεων για θέματα συμμετοχής και εκπροσώπησης των γυναικών σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων*, Αθήνα, (Κ.Ε.Θ.Ι), σελ.84-86.

²⁶ Άννα Βουγιούκα & Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, ό. π. σελ. 89.

την πρόοδο που έχει συντελεσθεί στους τομείς της εκπαίδευσης (περίπου το 60% των φοιτητών ΑΕΙ είναι γυναίκες), της επαγγελματικής απασχόλησης και της νομοθεσίας»²⁷, παρόλο που οι γυναίκες αποτελούν το 52,8% του πληθυσμού, ενώ οι άντρες το 42,7%

Η χαμηλή, όμως, παρουσία των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση συνδέεται με την θέση και το ρόλο που η ίδια καταλαμβάνει μέσα στην κοινωνία, αλλά και στα διαφοροποιημένα πρότυπα ζωής των δύο φύλων καθώς εδώ στην Ελλάδα η θέση της γυναίκας σε σχέση με τους άντρες είναι μειονεκτική σε όλους τους τομείς (κοινωνικά, πολιτικά, εργασιακά). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα και την μειωμένη συμμετοχή της στα κοινά.

Ειδικότερα, οι κυριότερες αιτίες που λειτουργούν αποθαρρυντικά, ανασταλτικά και αποτρεπτικά για την συμμετοχή των γυναικών στις πολιτικές διαδικασίες, τα κέντρα λήψης αποφάσεων εν προκειμένω σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ Βαθμού οφείλονται κυρίως σε:

1. «Δομικούς παράγοντες που συνδέονται με τον διαχωρισμό δημοσίου και ιδιωτικού χώρου».²⁸

Σύμφωνα, λοιπόν, με την παραπάνω παραδοχή ο ιδιωτικός χώρος συνδέεται με το οικογενειακό περιβάλλον των γυναικών, στο οποίο όλα αυτά τα χρόνια δίνει προτεραιότητα ως επί το πλείστον το γυναικείο φύλο. Ενώ, ο δημόσιος χώρος στον ανδροκεντρισμό της κοινωνικής διάρθρωσης και της πολιτικής διαδικασίας στην οποία οι άντρες συμμετέχουν πολύ περισσότερο, με αποτέλεσμα να υπάρχουν

---

²⁷ Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, *Από τη θεωρία στην πράξη: Για την ισότιμη συνεργασία γυναικών και ανδρών στην πολιτική*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2005, σελ. 163.

²⁸ Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές Πολιτικής Εξουσίας 2^η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2014, σελ. 81.

διακρίσεις και προκαταλήψεις, όσον αφορά στους ρόλους και στις σχέσεις των δύο φύλων. Επίσης, οι γυναίκες έχουν τέτοιους ρυθμούς ζωής που είναι δύσκολο να προτάξουν το συλλογικό και το δημόσιο έναντι του οικογενειακού.

2. «Παράγοντες που σχετίζονται με τον εγγενή ανδροκεντρισμό της πολιτικής διαδικασίας που εκφράζεται στη λειτουργία των κομμάτων, τη στελέχωσή τους κλπ. Ακόμη και στο επίπεδο του εκλογικού συστήματος».²⁹ Ο μακράιωνος δηλαδή αποκλεισμός των γυναικών από τα κοινά λειτούργησε ανασταλτικά για την πολιτική στελέχωση των κομμάτων από το γυναικείο φύλο.

3. «Οι αναστολές των ίδιων των γυναικών».³⁰ Οι γυναίκες όλα αυτά τα χρόνια γαλουχήθηκαν να έχουν ως προτεραιότητα το ιδιωτικό (δηλαδή το οικογενειακό περιβάλλον) έναντι του δημοσίου (πολιτική ζωή) και να βάζουν τις επιθυμίες τους σε δεύτερη μοίρα. Εξάλλου η πολιτική σκηνή είναι συνυφασμένη με το ανδρικό πρότυπο, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να αμφισβητούν και οι ίδιες τις ικανότητές τους και να μην της δημιουργείται η επιθυμία για την εμπλοκή της με τα κοινά.

Επίσης, σύμφωνα με την Lesley Abdelaοι έξι αποτρεπτικοί παράγοντες για την μη συμμετοχή των γυναικών στα κοινοβούλια και την Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι:

«1. Προκαταλήψεις και έμφυλα στερεότυπα.

2. Η δημιουργία δικτύων από τους άντρες στα οποία δεν συμμετέχουν οι γυναίκες.

3. Έλλειψη οικονομικής στήριξης στις γυναίκες για την προετοιμασία της προεκλογικής της εκστρατείας.

4. Έλλειψη εμπιστοσύνης.

---

²⁹Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές Πολιτικής Εξουσίας 2^η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού*, ό. π. σελ. 82.

³⁰Στο ίδιο, σελ. 82

5. Έλλειψη χρόνου.

6. Εμπόδια καριέρας.»³¹

Από τον συνδυασμό όλων αυτών που αναφέρθηκαν παραπάνω προκύπτουν οι βασικές αιτίες για την χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική διαδικασία και ιδιαίτερα στην ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Πιο συγκεκριμένα, η κοινωνική και η οικονομική κατάσταση των γυναικών έχει άμεση σχέση με την εμπλοκή τους στην πολιτική σκηνή. Το γυναικείο φύλο, τόσο στη Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη αντιμετωπίζει το πρόβλημα της ανεργίας και της μη ισότιμης αμοιβής στην εργασία σε σχέση με τους άντρες. Πολλές φορές, οι γυναίκες αναγκάζονται να εργάζονται με μερική απασχόληση, καθώς έχουν την ευθύνη των οικιακών και αυτό έχει ως αρνητικό αποτέλεσμα, τόσο στη συμμετοχή τους στα κοινά, αλλά και στο εισόδημά τους, το οποίο ούτως η άλλως είναι μειωμένο σε σχέση με αυτό των αντρών.

Ταυτόχρονα, σε σχέση με τους άνδρες οι γυναίκες δεν έχουν ισότιμη πρόσβαση, ούτε στην εκπαίδευση, ούτε στην επιλογή επαγγέλματος. Εξακολουθούν να κερδίζουν λιγότερα από αυτούς παρόλο που μπορεί να εργάζονται και στον ίδιο χώρο αλλά και με το ίδιο ωράριο απασχόλησης.

Επομένως, το εργασιακό καθεστώς, η περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση που είναι συνυφασμένη με την πολιτική, η ανεργία, το βάρος της οικογένειας, το οικονομικό υπόβαθρο είναι μερικοί λόγοι που εμποδίζουν τις γυναίκες να συμμετάσχουν ισότιμα στον πολιτικό στίβο.

Επιπρόσθετα, η έλλειψη οικονομικών πόρων από την πλευρά των γυναικών έχει επίπτωση και στην υποστήριξη της υποψηφιότητάς της. Οι γυναίκες με

---

³¹Lesley Abdela, Εγχειρίδιο Εκπαιδευτών/-τριών. Επικοινωνιακές Δεξιότητες για τις Γυναίκες στην Πολιτική, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2006, σελ.18.

περιορισμένα έσοδα δεν μπορούν να υποστηρίξουν ούτε τις προεκλογικές τους εκστρατείες, αλλά ούτε και μπορούν να δημιουργήσουν ισχυρά δίκτυα όπου θα τις προωθούσε ευκολότερα στον πολιτικό χώρο.

Παρομοίως οι απόψεις που υποστηρίζουν ότι η πολιτική είναι ανδρική υπόθεση και ότι οι γυναίκες είναι παρείσακτες σ' αυτόν τον χώρο, δηλαδή η απόλυτη ταύτιση των ανδρών με την πολιτική έχει ως αποτέλεσμα, τόσο την αποθάρρυνση των γυναικών ν' ασχοληθούν με την πολιτική δράση, όσο και στην δυσκολία των γυναικών να επιβάλλει την παρουσία της στον πολιτικό χώρο. Ακόμη, η μη υποστηρικτική στάση από τα πολιτικά κόμματα, το φιλικό, το οικογενειακό και συγγενικό περιβάλλον ως προς τις γυναίκες, μοιραία οδηγεί στην μειωμένη συμμετοχή των ίδιων στην πολιτική ζωή.

Επιπλέον, ένα μείζον ζήτημα το οποίο λειτουργεί ανασταλτικά και επιδρά αρνητικά στη συμμετοχή των γυναικών στις πολιτικές διαδικασίες είναι ο πολυδιάστατος ρόλος της μέσα στην κοινωνία και ιδιαίτερα στο οικογενειακό περιβάλλον όπου την αναγκάζει να ζει σε μια «πατριαρχική οικογένεια με ανισότιμη κατανομή της οικιακής εργασίας και των ευθυνών στον ιδιωτικό βίο».³² Οι στερεοτυπικοί αυτοί ρόλοι στις οποίες όλες οι γυναίκες εκτίθενται, είτε όταν δημιουργούν τη δική τους οικογένεια, είτε όταν έχουν την φροντίδα των ηλικιωμένων ατόμων, τις παρεμποδίζει να συμμετάσχουν ισότιμα στην πολιτική σκηνή.

Επίσης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η φροντίδα ηλικιωμένων ατόμων αλλά και ο έμφυλος ρόλος της μητρότητας, δημιουργούν πολλές πιέσεις και υποχρεώσεις στην γυναίκα, με αποτέλεσμα την έλλειψη χρόνου και τον υπερβολικό φόρτο

---

³² Άννα Βουγιούκα & Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, ό. π. σελ. 245

εργασίας καθιστώντας έτσι αδύνατη της ενασχόλησή της με την πολιτική.

Παράλληλα, οι ευθύνες φροντίδας τόσο των παιδιών, όσο και των ηλικιωμένων, αφορά μεγάλο κομμάτι των ενήλικων γυναικών και το επωμίζονται πολλές φορές οι ίδιες, λόγω και των ανεπαρκών κοινωνικών βοηθητικών δομών. Επομένως, οι γυναίκες ακόμη και αν ήθελαν να συμμετάσχουν στην πολιτική σκηνή, θα έπρεπε να κάνουν πολλές θυσίες, καθώς με αυτή τους την απόφαση θα επηρεάζονταν και τα άλλα μέλη της οικογένειας. Έτσι, η βούληση ν' ασχοληθούν ή όχι με τα κοινά δεν ανήκει αποκλειστικά σε εκείνες.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα παραπάνω δεδομένα δεν μας κάνει καθόλου εντύπωση ότι μόλις το «21% των βουλευτών είναι γυναίκες, περίπου το 15% εκπροσωπείται στα Δημοτικά και Νομαρχιακά συμβούλια (εκλογές 2004) και η συμμετοχή των γυναικών στις διοικήσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι μηδαμινή έως ανύπαρκτη».

33

Επομένως, η πολύ μειωμένη παρουσία των γυναικών σε σχέση με τους άντρες στο χώρο της πολιτικής, καταδεικνύει ότι η πολιτική ισότητα εμποδίζεται άρα και η λειτουργία της δημοκρατίας καθίσταται προβληματική.

Συμπερασματικά, γίνεται σαφές ότι οι αιτίες της μειωμένης συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική είναι πολυπαραγοντικές.

1.2. Μέτρα και Νόμοι για την ενίσχυση της μειωμένης γυναικείας παρουσίας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η μειωμένη γυναικεία παρουσία στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρώπη είναι γεγονός. Οι ποσοστώσεις και οι δράσεις που

---

³³Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, Από τη θεωρία στην πράξη: Για την ισότιμη συνεργασία γυναικών και ανδρών στην πολιτική, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2005, σελ. 163.

πραγματοποιούνται για την «ισάριθμη συμμετοχή»³⁴ των γυναικών στον πολιτικό χώρο είναι κάποια από τα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί από την Ευρώπη και την Ελλάδα για την αντιμετώπιση της χαμηλής γυναικείας παρουσίας στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Όσον αφορά, τον Ελληνικό χώρο τα μέτρα και οι νόμοι που θεσπίστηκαν για να βοηθήσουν στην αύξηση της συμμετοχής των γυναικών σε τοπικό κυρίως επίπεδο, ξεκινούν από τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Όταν για πρώτη φορά διατυπώθηκε το αίτημα για καθιέρωση συγκεκριμένου ποσοστού συμμετοχής των γυναικών στις δομές λήψης αποφάσεων και στα ψηφοδέλτια των κομμάτων. Προτάθηκε, λοιπόν, ένα ποσοστό συμμετοχής της τάξης του 35% υπέρ των γυναικών.

Αυτή η πρώτη διατύπωση του αιτήματος των ποσοτώσεων δεν είχε την ανάλογη ανταπόκριση. Αντίθετα, δημιούργησε αντιδράσεις στον φεμινιστικό χώρο και διατείνονταν(Αδέσμευτη Κίνηση Γυναικών): «όχι στην ποσόστωση, γιατί δεν είμαστε μειονότητα. Όχι στην ποσόστωση γιατί δεν παζαρευόμαστε».³⁵

Ωστόσο, όχι μόνο ο φεμινιστικός χώρος αλλά και άλλοι φορείς, εκείνη την περίοδο, θεωρούσαν ότι η υπογράμμιση της διαφοράς μεταξύ των δύο φύλων και η παραδοχή ότι οι γυναίκες δεν συμμετέχουν επαρκώς στην πολιτική ζωή και δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες και υπολείπονται έναντι των αντρών, ενισχύει και νομιμοποιεί, αντί να καταπολεμάει το πρόβλημα της ανισότητας που προεκτείνεται και στον πολιτικό χώρο. Γι' αυτό το λόγο οι φεμινίστριες της εποχής (Αυτόνομη

---

³⁴Κ. Αρβανίτης, κ.ά., *Η Συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων στην Ελλάδα*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2006, σελ. 51.

³⁵Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές Πολιτικής Εξουσίας 2^η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού*, ό. π. σελ. 104.

Κίνηση Γυναικών, Περιοδικό Δίνη, Σπίτι Γυναικών) ήταν αντίθετες με την εφαρμογή αυτού του μέτρου.

Σταδιακά, όμως, όλα τα πολιτικά κόμματα άρχισαν να εφαρμόζουν κάποιου είδους ποσόστωση σε όλα τα όργανά τους. «Το ΚΚΕ το οποίο από το 1991 εφάρμοζε ποσόστωση στα όργανά του την κατήργησε το 1996, αλλά σύμφωνα με το καταστατικό του, η εκλογή γυναικών σε όλα τα καθοδηγητικά όργανα πρέπει να αποτελεί συνεχή φροντίδα του κόμματος».³⁶

Σήμερα, όλα τα πολιτικά κόμματα (εκτός από το ΚΚΕ) εφαρμόζουν το μέτρο της ποσόστωσης σε ορισμένα από τα όργανά τους σε ποσοστό μικρότερο του 35%.

Επιπλέον, οι γυναίκες για να ενισχύσουν τη συμμετοχή τους στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων και ιδιαίτερα για την αύξηση των γυναικείων υποψηφιοτήτων για τις ευρωεκλογές του 1994 δημιούργησαν την «Επιτροπή Διακομματικής Συνεργασίας Γυναικών».³⁷ Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών του 1994 φαίνεται ότι ο στόχος της επιτροπής επετεύχθη, καθώς οι ελληνικοί συνδυασμοί περιλάμβαναν 43 γυναίκες σε σύνολο 155 υποψηφιοτήτων δηλαδή περισσότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Παρομοίως, το 1998 οι γυναίκες πολιτικοί από το χώρο της ΝΔ, το ΠΑΣΟΚ, το Συνασπισμό και της ΠΟΛΑΝ ίδρυσαν τον «Πολιτικό Σύνδεσμο Γυναικών»,³⁸ με στόχο την αύξηση αυτών στους δημοκρατικούς θεσμούς και στις πολιτικές διαδικασίες του τόπου. Κύριο μέλημα του συνδέσμου ήταν το γυναικείο φύλο να μην έχει εκπροσώπηση μικρότερη του 1/3 στα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ο στόχος

---

³⁶Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές Πολιτικής Εξουσίας 2^η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού*, ό. π.

³⁷Στο ίδιο, σελ. 104

³⁸Στο ίδιο, σελ.105.

αυτός δεν ευοδώθηκε στις επικείμενες δημοτικές εκλογές του 1998 αλλά έγινε πράξη αργότερα τη χρονιά του 2000.

Οι νόμοι που θεσπίστηκαν από το Ελληνικό κράτος με σκοπό την επίτευξη αύξησης της ενεργού συμμετοχής των γυναικών στην πολιτική σκηνή, αλλά και στον εκσυγχρονισμό των θεσμών που αφορούν την πολιτική και την κοινωνία αναφέρονται παρακάτω:

Ο νόμος 1933/1998 με απόφαση της Ολομέλειας του Συμβουλίου της Επικρατείας η οποία με το άρθρο 29 του Ν. 2085/1992(ΦΕΚ, Α,170)εισήγαγε το μέτρο της ποσόστωσης στα υπηρεσιακά συμβούλια (δηλαδή η υποχρεωτική συμμετοχή μιας τουλάχιστον γυναίκας στα υπηρεσιακά συμβούλια, εφόσον αυτή διαθέτει τα νόμιμα προσόντα). Αυτό είναι ένα θετικό μέτρο υπέρ των γυναικών και εισήχθη για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Το άρθρο 116 παρ. 2του Συντάγματος ορίζει ρητώς ότι: «Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Το κράτος μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών».

Έτσι σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο του Συντάγματος υιοθετήθηκε και ψηφίσθηκε το μέτρο της ποσόστωσης για την προώθηση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 75 παρ.1 του Ν.2910/2001 (ΦΕΚ, Α, 91/2.5.2001) ορίζει ότι: « Ο αριθμός των υποψηφίων από κάθε φύλο πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων κάθε συνδυασμού».

Ωστόσο, αργότερα το2002 ψηφίσθηκε και τέθηκε σε ισχύ το άρθρο 22παρ.3 του Ν. 3051/2002 (ΦΕΚ, Α, 220/22-9-2002)με σκοπό την διευκρίνιση της εφαρμογής του

ανωτέρου άρθρου το οποίο ορίζει ρητώς ότι: « Η ρύθμιση της παραγράφου 1 του άρθρου 75 του Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ, 91, Α) για υποψήφιους συμβούλους από κάθε φύλο, σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων κάθε συνδυασμού, εφαρμόζεται αυτοτελώς ή διακεκριμένα στο συνδυασμό για το δημοτικό συμβούλιο και συνολικά χωρίς να απαιτείται ισομερής κατανομή για τους συνδυασμούς των τοπικών συμβουλίων».

Επιπλέον, το έτος 2018 ψηφίσθηκε και τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 4555/2018(ΦΕΚ, Α, 133/18-7-2018) και στο άρθρο 14 ορίζει ότι: « Ο αριθμός φύλου ανέρχεται σε ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) τουλάχιστον του συνολικού αριθμού των υποψηφίων του οικείου συνδυασμού».

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για να ενθαρρύνει την αύξηση της παρουσίας των γυναικών στις πολιτικές διαδικασίες πρότεινε τα μέτρα των «ποσοστώσεων και της ισάριθμης συμμετοχής».³⁹ Το αίτημα της ισάριθμης συμμετοχής εμφανίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και σημαίνει ότι και τα δύο φύλα θα μετέχουν ισότιμα στις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Ενώ αντίθετα το μέτρο της ποσοστώσεως εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970 με στόχο τον προσδιορισμό ενός κατώτατου ποσοστού εισόδου των γυναικών της τάξης του 20, 25 ή 30% στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Ταυτόχρονα, η Κοινοτική Οδηγία 96/694 από την Ευρωπαϊκή Ένωση συνιστά σε όλα τα κράτη μέλη «Να υποστηρίξουν και να ενθαρρύνουν την συμμετοχή των γυναικών στις πολιτικές διαδικασίες και να στηρίξουν την ισότιμη συνεισφορά στα επαγγελματικά, οικογενειακά κ.λπ.» Και η θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία

---

³⁹Κ. Αρβανίτης, κ.ά. , ό. π.

θα πρέπει να είναι απαλλαγμένη από στερεότυπα και προκαταλήψεις, ώστε να μπορεί απρόσκοπτα να λαμβάνει μέρος στην πολιτική ζωή του τόπου.

Επιπρόσθετα, το « Σύνταγμα της Ευρώπης 2004»⁴⁰ στο άρθρο 1-2 αναφέρει: Αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: « Η Ένωση βασίζεται επί των αρχών του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αρχές αυτές είναι κοινές για όλα τα κράτη μέλη, σε μια κοινωνία όπου κυριαρχούν ο πλουραλισμός, η ανοχή, η δικαιοσύνη, η έλλειψη διακρίσεων η αλληλεγγύη και η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών».

Σε Διεθνές επίπεδο « Η Παγκόσμια Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1948) στο άρθρο 21 παρ. 1»⁴¹ τονίζει την αναγκαιότητα της συμμετοχής στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων. Ειδικότερα αναφέρει ότι: « Ο καθένας έχει δικαίωμα να συμμετέχει στην κυβέρνηση της χώρας του, άμεσα και μέσω ελεύθερα εκλεγμένων εκπροσώπων» και παρακάτω (παρ. 3) επισημαίνεται ότι: η θέληση του λαού θα είναι η εξουσία της Κυβέρνησης. Αυτή η θέληση θα εκφράζεται, μέσω περιοδικών και ανυπόκριτων εκλογών, οι οποίες θα πραγματοποιούνται με καθολική και ισότιμη ψήφο...».

Παρομοίως, « Η Διεθνής Συνθήκη για τα Αστικά και πολιτικά Δικαιώματα»⁴² στο (ICCPR) άρθρο 25 αναφέρει: «Κάθε πολίτης θα πρέπει να έχει το δικαίωμα και την ευκαιρία να λαμβάνει μέρος στη διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων».

Επίσης, η « Η Συνθήκη του ΟΗΕ για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων

---

⁴⁰Lesley Abdela, ό. π. σελ.32.

⁴¹Κ. Αρβανίτης, κ. ά., ό. π. σελ. 55.

⁴²Lesley Abdela, ό. π. σελ. 33.

κατά των γυναικών».⁴³ Η Συνθήκη αυτή έχει χαρακτηριστεί ως ο Διεθνής Νόμος για τα δικαιώματα των γυναικών, καθώς απαγορεύει οποιαδήποτε διάκριση περιθωριοποίηση ή περιορισμό που γίνεται με κριτήριο το φύλο και ακυρώνει και καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες των γυναικών σε όλους τους τομείς». Εκατόν εξήντα πέντε (165) χώρες σε όλο τον κόσμο προσυπόγραψαν τη Συνθήκη η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1981.

Ακόμη, Στην Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ στο Πεκίνο (1995) επιβεβαιώθηκε η απουσία των γυναικών από τις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων και στόχος τους ήταν: «Η ίση συμμετοχή των γυναικών και των ανδρών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων, όπου θα επιφέρει την ισορροπία, η οποία θα αντικατοπτρίζει με μεγαλύτερη ακρίβεια τη σύνθεση της κοινωνίας και είναι απαραίτητη ώστε να ενδυναμωθεί η δημοκρατία και να προωθηθεί η ορθή λειτουργία της τελευταίας».⁴⁴

Επίσης, η Παγκόσμια Διάσκεψη του Πεκίνου έλαβε μια σειρά από δεσμευτικές δράσεις προκειμένου να διευκολύνει την επίτευξη της πλήρους συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα επίπεδα της λήψης αποφάσεων σε Παγκόσμιο Επίπεδο. Αναγνώρισε ότι: «Χωρίς την ενεργό συμμετοχή των γυναικών και την ενσωμάτωση της γυναικείας διάστασης σε όλα τα επίπεδα της λήψης αποφάσεων, οι στόχοι της ισότητας, της ανάπτυξης και της ειρήνης δεν μπορούν να επιτευχθούν».⁴⁵

Επιπλέον, « Η Διακήρυξη της Ένωσης στο Νέο Δελχί το Φεβρουάριο του 1997 υποστηρίζει:» «Αυτό που πρέπει να αναπτυχθεί στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες είναι ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο σύμφωνα με το οποίο άνδρες και

---

⁴³Στο ίδιο, σελ. 33

⁴⁴Κ. Αρβανίτης, ό .π. σελ. 56.

⁴⁵Στο ίδιο, σελ. 56

γυναίκες θα εργάζονται σε κλίμα ισότητας και αλληλοσυμπλήρωσης, μαθαίνοντας από τις διαφορές τους (...) αυτό που διακυβεύεται είναι η ίδια η Δημοκρατία».

Όλοι οι νόμοι και τα μέτρα που αναφέρθηκαν παραπάνω κατοχυρώνουν, υποστηρίζουν και ενισχύουν το δικαίωμα των γυναικών στη συμμετοχή των πολιτικών διαδικασιών.

Επομένως, από όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό, ότι ο στόχος όλων των νόμων και των μέτρων αλλά και των φορέων αποτελεί η ισόρροπη και η αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στην πολιτική σκηνή.

Για να επιτευχθεί, όμως, κάτι τέτοιο δεν απαιτούνται μόνο θεσμικά μέτρα, αλλά χρειάζεται συναίνεση, συνεννόηση από όλα τα κόμματα και αλληλεγγύη μεταξύ των γυναικών.

Περαιτέρω, χρειάζεται περισσότερη κατανόηση και εμπάθунση στο πρόβλημα, ώστε να αντιμετωπιστεί με ριζικό τρόπο η άνιση πρόσβαση των γυναικών στην πολιτική διαδικασία, με στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια σύντομη ιστορική αναδρομή για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα και πως αυτή διαμορφώθηκε στη διάρκεια των χρόνων. Ακόμη, θα γίνει αναφορά στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού (Δήμοι) και δευτέρου βαθμού(περιφέρειες). Επίσης, θα γίνει λόγος στους σκοπούς και στις αρμοδιότητες που έχουν οι δήμοι και οι περιφέρειες στον Ελλαδικό χώρο, καθώς θα γίνει και μνεία για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ευρώπη.

2. Το ιστορικό του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

Το 1928 με τον Ι. Καποδίστρια και την καθιέρωση των «Κοινοτικών και Επαρχιακών Δημογεροντιών»⁴⁶ ουσιαστικά μπήκαν οι βάσεις για ένα ιεραρχικό σύστημα διοίκησης. Το πρόβλημα, όμως, αυτού του συστήματος εντοπίζεται στην εφαρμογή του, καθώς η φιλοσοφία του ήταν πιο κοντά στην κεντρική διοίκηση παρά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Περαιτέρω, στην εποχή της Αντιβασιλείας του 1833 με νόμο καταργήθηκαν οι κοινοτικές και επαρχιακές δημογεροντίες και στη θέση τους καθιερώθηκε ο θεσμός του δήμου. Για να συσταθεί ένας δήμος θα έπρεπε να υπάρχουν τουλάχιστον 300 κάτοικοι. Ενώ, όσα χωριά ήταν λιγότερα από 300 θα έπρεπε να συνενωθούν. Στην αρχή δημιουργήθηκαν 750 δήμοι, αλλά αργότερα με το νόμο του 1840

---

⁴⁶Νικόλαος Τάτσος, *Οι κρατικές επιχορηγήσεις προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, 1988, σελ.16.

περιορίσθηκαν σε 250, καθώς πιστεύεται ότι η άσκηση εξουσίας με λιγότερους δήμους θα ήταν πιο εύκολη. «Σταθμό στην εξέλιξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα αποτελεί ο Νόμος ΔΝΖ του 1912».⁴⁷ Με το νόμο αυτό διατηρήθηκε ο δήμος και επανήλθε ο θεσμός της κοινότητας. Οι πρωτεύουσες των νομών θα αποτελούσαν τους δήμους, ενώ για να χαρακτηριστεί κάποιο χωριό κοινότητα θα έπρεπε να υπερβαίνει τους 300 κατοίκους. Επίσης, οι διατάξεις που περιελάμβανε αυτός ο νόμος για τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπήρξαν καινοτόμες για την εποχή τους.

Στη σημερινή εποχή, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει ως αναφορά της το Νόμο ΔΝΖ/1912 του Ελευθερίου Βενιζέλου, όπου οι δήμοι και οι κοινότητες έχουν πλήρη αυτοδιοίκηση, ενώ οι Νομαρχίες είναι υπό τον έλεγχο του κράτους. Το καθεστώς αυτό διατηρήθηκε μέχρι το 1990 παρά τις πολλές παρεμβάσεις που έγιναν μέσα στο διάστημα αυτό.

Έτσι, και με το Σύνταγμα του 1952 η δομή των δήμων και των νομαρχιών παρέμεινε ίδια και αργότερα με το Σύνταγμα του 1975 έγιναν κάποιες αλλαγές, αλλά την βάση τους την αποτελούσε ο Νόμος ΔΝΖ/1912.

2.1. Το νομοθετικό πλαίσιο για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

Τον Απρίλιο του 1822, μετά την επανάσταση του 1821 καθιερώθηκε με νόμο το πρώτο θεσμικό πλαίσιο για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Στην πρώτη Συνέλευση της Επιδάουρου «περί οργανισμών των ελληνικών επαρχιών»⁴⁸ και το Νοέμβριο του 1922 «περί εκλογής των παραστατών».⁴⁹ Με τον Ι. Καποδίστρια, όμως, το 1928,

---

⁴⁷Στο ίδιο, σελ.16

⁴⁸Νικόλαος Τάτσος, ό. π.

⁴⁹Στο ίδιο, σελ. 16

ουσιαστικά μπήκαν οι βάσεις για ένα σύστημα διοίκησης όπως το γνωρίζουμε μέχρι σήμερα.

Παράλληλα, όπως αναφέρθηκε παραπάνω η Τοπική Αυτοδιοίκηση ως αρχικό σημείο αναφοράς είχε το Νόμο ΔΝΖ/1912 του Ελευθερίου Βενιζέλου, όπου ο δήμος ήταν ανεξάρτητος, αλλά η νομαρχία ήταν υπό τον έλεγχο της κεντρικής διοίκησης.

Περαιτέρω, ο νόμος 2218/1994 «καθιέρωσε τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση με τα νομικά πρόσωπα των νομαρχιών να μετατρέπονται σε δευτεροβάθμιους ΟΤΑ».⁵⁰ Έτσι, δημιουργήθηκε στην Ελλάδα η αυτοδιοίκηση του δευτέρου βαθμού.

Εν συνεχεία, με το νόμο 2539/1197 «Περί συγκροτήσεως της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης»⁵¹ «Καποδίστριας» συστάθηκαν κατά νομό οι νέοι δήμοι που προέκυψαν από τις συνενώσεις των ήδη υφιστάμενων δήμων και κοινοτήτων οι οποίες καταργήθηκαν. Έτσι από τις (5.318) κοινότητες και τους (47) δήμους που λειτουργούσαν έως το 1998 με την εφαρμογή του προγράμματος Καποδίστριας μειώθηκαν στους (910) δήμους και (124) κοινότητες, ενώ λειτουργούσαν (50) νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και σε επίπεδο αποκεντρωμένης διοίκησης (13) περιφέρειες.

Ακόμη, ο νόμος 4555/2018 «Πρόγραμμα Κλεισθένης 1»⁵² περιλαμβάνει 151 άρθρα και αναφέρεται: «Στη μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στην εμβάθυνση της δημοκρατίας, την ενίσχυση της συμμετοχής, την βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ, ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των

⁵⁰Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές Πολιτικής Εξουσίας 2^η Θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού*, ό. π. σελ. 53.

⁵¹Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, *Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο*, Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2015, σελ. 43.

⁵²Στο ίδιο, σελ. 44.

αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση, λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις»⁵³ που θα τεθούν σε ισχύ από την 1^η Ιανουαρίου του 2020.

Παρομοίως, με το νόμο 3582/2010 με τίτλο «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»⁵⁴ οι δήμοι έγιναν τριακόσιοι είκοσι πέντε (325), οι περιφερειακές αυτοδιοικήσεις δεκατρείς (13). «Ενώ η αποκέντρωση λειτουργεί δια των επτά (7) Αποκεντρωμένων Διοικήσεων».⁵⁵

Επίσης, άλλοι βασικοί νόμοι που διέπουν τη λειτουργία των Ο.Τ.Α. είναι οι κάτωθι:

α) Ο νόμος 1850/1989 (ΦΕΚ Α 114) που αφορά στην «Κύρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη της Τοπικής Αυτονομίας».

β) το Π.Δ. 30/1996 (ΦΕΚ Α 21) «Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης» που ισχύει και για τις νέες περιφέρειες του κράτους όπως αυτές συστάθηκαν με το νόμο 3852/2010 αντικαθιστώντας τις νομαρχίες.

γ) ο νόμος 3463/2006 (ΦΕΚ 114 Α) «Κύρωση Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα»⁵⁶ με τον οποίο κωδικοποιείται σε ενιαίο κείμενο η ισχύουσα νομοθεσία για τη λειτουργία των δήμων και κοινοτήτων.

Ταυτόχρονα, το σύστημα οργάνωσης της Ελλάδας καθορίζεται ρητά στα άρθρα 101 και 102 του Συντάγματος της Ελληνικής Δημοκρατίας του 1975, όπως αναθεωρήθηκε το 2001 και το 2008 και ισχύει.

⁵³<<http://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/nomos-4555-2018.phek-133-19-7-2018-1html>>, 10 Οκτωβρίου 2021

⁵⁴Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π.

⁵⁵Στο ίδιο, σελ. 44

⁵⁶Ειρήνη Μάρη, Δημήτρης Μπίρμπας, *Ο Οδηγός Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες*, Υπουργείο Εσωτερικών –Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Αθήνα, 2011, σελ. 34.

Ειδικότερα το άρθρο 102 του Συντάγματος προσδιορίζει τα συνταγματικά θεμέλια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και προβλέπει τα εξής:

«1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Υπέρ των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης συντρέχει τεκμήριο αρμοδιότητας για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επιμέρους βαθμούς. Με νόμο μπορεί να ανατίθεται στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης η άσκηση αρμοδιοτήτων που συνιστούν αποστολή του Κράτους.

2. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια. Οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική και μυστική ψηφοφορία, όπως νόμος ορίζει.

3. Με νόμο μπορεί να προβλέπονται για την εκτέλεση έργων ή την παροχή υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης αναγκαστικοί ή εκούσιοι σύνδεσμοι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που διοικούνται από αιρετά όργανα.

4. Το κράτος ασκεί στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης εποπτεία που συνίσταται αποκλειστικά σε έλεγχο νομιμότητας και δεν επιτρέπεται να εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους. Ο έλεγχος νομιμότητας ασκείται, όπως νόμος ορίζει. Πειθαρχικές ποινές στα αιρετά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκτός από τις περιπτώσεις που συνεπάγονται αυτοδικαίως έκπτωση ή αργία, επιβάλλονται μόνο ύστερα από σύμφωνη γνώμη συμβουλίου που αποτελείται κατά πλειοψηφία από τακτικούς δικαστές, όπως νόμος ορίζει.

5. Το Κράτος λαμβάνει τα νομοθετικά, κανονιστικά και δημοσιονομικά μέτρα που

απαιτούνται για την εξασφάλιση της οικονομικής αυτοτέλειας και των πόρων που είναι αναγκαίοι για την εκπλήρωση της αποστολής και την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης με ταυτόχρονη διασφάλιση της διαφάνειας κατά τη διαχείριση των πόρων αυτών. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την απόδοση και κατανομή, μεταξύ των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης, των φόρων ή τελών που καθορίζονται υπέρ αυτών και εισπράττονται από το Κράτος. Κάθε μεταβίβαση αρμοδιότητας από κεντρικά ή περιφερειακά όργανα του Κράτους προς την τοπική αυτοδιοίκηση συνεπάγεται και τη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τον καθορισμό και την είσπραξη τοπικών εσόδων απευθείας από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης».⁵⁷

Ενώ, το άρθρο 101 του Συντάγματος αναφέρεται:

«1) Στη διοίκηση του κράτους, πώς οργανώνεται σύμφωνα με το αποκεντρωτικό σύστημα.

2) Στη διοικητική διαίρεση της χώρας που διαμορφώνεται με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες.

3) Στα περιφερειακά όργανα του κράτους όπου έχουν τη γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειάς τους. Τα κεντρικά όργανα του κράτους, εκτός από ειδικές αρμοδιότητες έχουν τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο της νομιμότητας των πράξεων των περιφερειακών οργάνων όπως ο νόμος ορίζει.

---

⁵⁷Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π. σελ. 59-60.

4) Ο κοινός νομοθέτης και η Διοίκηση, όταν δρουν κανονιστικά υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών και ορεινών περιοχών μεριμνώντας για την ανάπτυξή τους».⁵⁸

2.2. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση (σκοπός και λειτουργία)

Η Δημόσια Διοίκηση αποτελείται από τις δημόσιες υπηρεσίες και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ), ενώ η Κυβέρνηση αποτελείται από το υπουργικό συμβούλιο.

Στη δημόσια διοίκηση υπάγεται η Τοπική Αυτοδιοίκηση πρώτου βαθμού (δήμοι) και δευτέρου βαθμού (περιφέρειες). Η δημόσια διοίκηση με τη σειρά της υπάγεται στην Κυβέρνηση, η οποία την χρησιμοποιεί «για να εφαρμόζει και να υλοποιεί τις αποφάσεις τις οποίες λαμβάνει για τους σκοπούς της διοικητικής δράσης».⁵⁹ Από την άλλη, η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να υλοποιεί τις αποφάσεις της Κυβέρνησης προς το συμφέρον όλων των πολιτών.

Παράλληλα, η δημόσια διοίκηση για να οργανωθεί και να επιτελέσει σωστά το έργο της χρησιμοποιεί τέσσερα βασικά συστήματα διοικητικής οργάνωσης τα οποία ισχύουν διεθνώς και είναι: «Το αποσυγκεντρωτικό, το συγκεντρωτικό, το αποκεντρωτικό και το σύστημα αυτοδιοίκησης».⁶⁰

Ειδικότερα, το σύστημα της αυτοδιοίκησης, στο οποίο ανήκουν οι δήμοι και οι περιφέρειες είναι οργανισμοί «στους οποίους ανατίθεται μία καθορισμένη ενότητα ειδικών διοικητικών δραστηριοτήτων και άσκησης δημόσιας υπηρεσίας»⁶¹ δηλαδή

⁵⁸<<http://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-Ellinon/To-politevma/syntagma/article-101>>, 15 Οκτωβρίου 2021.

⁵⁹Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π. σελ. 41.

⁶⁰Ευριδίκη Μπεσίλα-Βήκα, *Τοπική Αυτοδιοίκηση 2*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σακκούλα, 2005, σελ. 6.

⁶¹Στο ίδιο, σελ.3

οι δήμοι και οι περιφέρειες έχουν συσταθεί με «σκοπό την διοίκηση τοπικών υποθέσεων και τον περιορισμό αυτών των δραστηριοτήτων σε μία και μόνο περιοχή δηλαδή το χωρικό στοιχείο»⁶² είναι το κύριο χαρακτηριστικό των δήμων και των περιφερειών.

Περαιτέρω, ο Ελληνικός χώρος, ο οποίος διαιρείται γεωγραφικά σε επτά (7) αποκεντρωμένες διοικήσεις (της Αττικής με έδρα την Αθήνα, Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας με έδρα τη Λάρισα, Ηπείρου-Δυτικής Μακεδονίας με έδρα τα Ιωάννινα, Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας και Ιονίου με έδρα την Πάτρα, Αιγαίου με έδρα τον Πειραιά, Κρήτης με έδρα το Ηράκλειο, Μακεδονίας-Θράκης με έδρα τη Θεσσαλονίκη). Έχει ως σκοπό, όχι μόνο την καλύτερη οργάνωση του κράτους, αλλά και την καλύτερη, αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη εξυπηρέτηση των υποθέσεων των πολιτών. Σε αυτές τις επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ Βαθμού υπάγονται σε έλεγχο νομιμότητας και εποπτείας από το κράτος, ο οποίος ασκείται από την Αυτοτελή Υπηρεσία Εποπτείας που εδρεύει στις επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις της χώρας.

Ωστόσο, μπορεί οι δήμοι και οι περιφέρειες να ελέγχονται για τη νομιμότητά τους από το κράτος αυτό, όμως, έχει καθαρά κατασταλτικό χαρακτήρα. Έτσι, μπορεί το κράτος να ασκεί διοικητική εποπτεία στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αυτό, όμως, δεν εμποδίζει τους δήμους και τις περιφέρειες να παίρνουν πρωτοβουλίες και να δρουν ελεύθερα, καθώς η Τοπική Αυτοδιοίκηση για να εκπληρώσει τους σκοπούς της προς τους πολίτες, θα πρέπει να έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια.

---

⁶²Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π. σελ. 43.

2.3. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Α΄ Βαθμού (Δήμοι) στην Ελλάδα

Την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα, την αποτελούν οι δήμοι και οι κοινότητες. «Σήμερα στην Ελληνική επικράτεια υφίστανται (325) Δήμοι ως αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Την οργάνωση και λειτουργία των οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, διέπει ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας. Όλοι οι δήμοι αποτελούν μεταξύ τους ισόβαθμες μονάδες και υποδιαιρούνται εσωτερικά σε επιμέρους δημοτικές και τοπικές κοινότητες».⁶³ Για να χαρακτηριστεί μία δημοτική κοινότητα ως δήμος θα πρέπει να έχει πληθυσμό άνω των 100.000 κατοίκων, ενώ ως τοπική κοινότητα χαρακτηρίζεται η κοινότητα που έχει λιγότερο από 2.000 κατοίκους.

Οι δήμοι διαθέτουν ως «μονομελή όργανα τον Δήμαρχο και τους αντιδημάρχους, ενώ ως συλλογικά το Δημοτικό Συμβούλιο, την Οικονομική Επιτροπή, την Επιτροπή Ποιότητας Ζωής και την Εκτελεστική Επιτροπή».⁶⁴

Ωστόσο, οι δήμοι έχουν κάποιες συγκεκριμένες αρμοδιότητες, οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω:

- «1. Την ανάπτυξη
2. Το περιβάλλον
3. Την ποιότητα ζωής και την εύρυθμη λειτουργία των πόλεων και των οικισμών
4. Την Απασχόληση
5. Την κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη
6. Την παιδεία, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό
7. Την πολιτική προστασία».⁶⁵

⁶³Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π. σελ. 60.

⁶⁴Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π.

⁶⁵Ευριδίκη Μπεσίλα-Βήκα, ό. π. σελ.4.

Όλα τα παραπάνω, είναι κάποιες από τις αρμοδιότητες που έχουν οι δήμοι εδώ στην Ελλάδα.

2.4.Η Τοπική Αυτοδιοίκηση Β' βαθμού (περιφέρειες) στην Ελλάδα

Την Τοπική Αυτοδιοίκηση Β βαθμού στην Ελλάδα την αποτελούν οι περιφέρειες, οι οποίες αντικατέστησαν με νόμο τις νομαρχίες. Ειδικότερα, στον Ελληνικό χώρο οι περιφέρειες υποδιαιρούνται σε εβδομήντα τέσσερις (74) περιφερειακές ενότητες οι οποίες, όμως, δεν αποτελούν αυτοδιοικητικό θεσμό, καθώς δεν έχουν δικό τους συμβούλιο. Πρόκειται για μια διοικητική διαίρεση που σε κάποιες περιπτώσεις συμπίπτει με τις γεωγραφικές περιφέρειες των νομών. Οι περιφέρειες επιβάλλονταν να δημιουργηθούν, διότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή ένωση και συγκεκριμένα στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα βοήθησε μέσω της σύστασης των περιφερειών στην καλύτερη αξιοποίηση των πόρων, στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και γενικότερα στη λειτουργία και στη δομή των περιφερειών σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Πιο συγκεκριμένα, οι περιφέρειες «σχεδιάζουν , προγραμματίζουν και υλοποιούν πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, σύμφωνα με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές».⁶⁶

Ειδικότερα οι βασικές αρμοδιότητες των περιφερειών είναι:

- «1. Ο προγραμματισμός και η ανάπτυξη
2. Η γεωργία , η κτηνοτροφία και η αλιεία
3. Οι φυσικοί πόροι, η ενέργεια και η βιομηχανία

---

⁶⁶Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π. σελ. 64.

4. Η απασχόληση, το εμπόριο και ο τουρισμός
5. Μεταφορές και επικοινωνίες
6. Δημόσια έργα, χωροταξία και περιβάλλον
7. Υγεία και πρόνοια
8. Παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός
9. Πολιτική προστασία και διοικητική μέριμνα».⁶⁷

Τα όργανα των περιφερειών είναι: ο Περιφερειάρχης, οι αντιπεριφερειάρχες, το περιφερειακό συμβούλιο, η οικονομική επιτροπή και η εκτελεστική επιτροπή.

Παράλληλα, η σχέση μεταξύ περιφερειών και δήμων είναι σχέση συνεργασίας, αλλά οι ρόλοι και οι αρμοδιότητες μεταξύ πρώτου και δευτέρου βαθμού θα πρέπει να είναι διακριτοί και να διαχωρίζονται, δηλαδή ποιες υποθέσεις ανήκουν στο δήμο και ποιες στην περιφέρεια, ώστε να αποφεύγονται οι επικαλύψεις.

Γι' αυτό το λόγο, υπάρχουν κάποια κριτήρια, τα οποία οριοθετούν τις αρμοδιότητες των περιφερειών και των δήμων και είναι τα εξής:

- «1. Η αρχή της εγγύτητας
2. Η αρχή της πληρότητας και της αποκλειστικότητας
3. Η αρχή της επάρκειας και της καταλληλότητας
4. Η αρχή της συνεργασίας και του συντονισμού»⁶⁸

Ταυτόχρονα, με βάση αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω και το θεσμικό πλαίσιο το οποίο περιβάλλει την Τοπική Αυτοδιοίκηση, το πρόβλημα, ιδιαίτερα, των δήμων, έγκειται στο γεγονός ότι εξαρτάται από το κράτος, οι πόροι τους είναι ανεπαρκείς, οι αρμοδιότητες περιορισμένες και τα οικονομικά προβλήματα αυξάνουν χωρίς ωστόσο να αυξάνουν και οι πόροι. Με αποτέλεσμα, οι δήμοι αντί να ασχολούνται

---

⁶⁷ Στο ίδιο, σελ. 64.

⁶⁸ Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, ό. π. σελ. 65.

με τα προβλήματα των πολιτών να προσπαθούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους.

Επομένως, οι σχέσεις Τοπικής Αυτοδιοίκησης και κράτους θα πρέπει να επαναπροσδιοριστούν. Το κράτος θα πρέπει να βάλει ως προτεραιότητά του τον πολίτη και πως θα τον εξυπηρετήσει καλύτερα και θα επιλύσει τα προβλήματά του. Ενώ, από την άλλη, οι δήμοι και οι περιφέρειες θα πρέπει να επιλύσουν τα ζητήματα της οικονομικής τους αυτονομίας και του θεσμικού τους ρόλου, για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Στο παρόν κεφάλαιο, γίνεται μια σύντομη αναφορά στο μέτρο της ποσόστωσης, το οποίο υιοθετήθηκε από την Ελλάδα το 2001, με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές, καθώς και στις θέσεις των κομμάτων όπως αυτές εκφράστηκαν το 2002, όσον αφορά την εφαρμογή αυτού του νέου νόμου. Επίσης, γίνεται λόγος για τα ποσοστά

συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές του 1998 (πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης) και στα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών (μετά την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης) στις εκλογές του 2002.

3. Το μέτρο της ποσόστωσης στην Ελλάδα και στην Ευρώπη

Η μειωμένη παρουσία των γυναικών στην Ελλάδα, όλα αυτά τα χρόνια, τόσο στις δημοτικές και περιφερειακές, όσο και στις βουλευτικές εκλογές, οδήγησε, όπως αναφέραμε και στο πρώτο κεφάλαιο στη λήψη κάποιων μέτρων για την περαιτέρω αύξηση της συμμετοχής των γυναικών σε τοπικό επίπεδο. Ένα από τα μέτρα που υιοθετήθηκαν από την Ελλάδα το 2001, με σκοπό την αύξηση των γυναικείων υποψηφιοτήτων, πρωτίστως, σε τοπικό επίπεδο, ήταν αυτό της ποσόστωσης. «Με το νόμο 2910 άρθρο 75 που εισήγαγε το 2001 η τέως Υπουργός Εσωτερικών Βάσω Παπανδρέου, αναφέρεται στην υποχρεωτική ελάχιστη συμμετοχή κάθε φύλου σε ποσοστό 1/3 στα ψηφοδέλτια των δημοτικών και νομαρχιακών συνδυασμών, όπως επίσης και στην καθιέρωση από τον Κώστα Σκανδαλίδη της ηλεκτρονικής καταγραφής στους εκλογικούς καταλόγους του προσωπικού εκλογικού αριθμού και της ψηφοφορίας σε μεικτά εκλογικά τμήματα, με αλφαβητική σειρά, χωρίς διαχωρισμό φύλου και στον τόπο καταχώρησης της οικογενειακής μερίδας».⁶⁹

Στην Ευρώπη και ειδικότερα, στην Γαλλία, ο νόμος που ισχύει από το 1999, για τις δημοτικές και για τις βουλευτικές εκλογές, είναι αυτός της ισόρροπης συμμετοχής (50-50), ο οποίος θεωρείται ένας από τους πιο προοδευτικούς νόμους που υπάρχει σήμερα στον κόσμο και ακολουθεί το παράδειγμά της και η Ισπανία.

---

⁶⁹Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Γενική Γραμματεία Ισότητας, Συμμετοχή των γυναικών στα ψηφοδέλτια σε αναλογία τουλάχιστον 1/3 επί του συνολικού αριθμού των υποψηφίων Συμβούλων - Συγκριτικά ποσοστά εκλεγμένων γυναικών Νομαρχιακών, Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβούλων ανά την Ελλάδα, Αθήνα, 2004.

Ωστόσο, οι Σκανδιναβικές χώρες ήταν αυτές που υιοθέτησαν πρώτες πριν τριάντα (30) χρόνια περίπου το νόμο του 40%. Ιδιαίτερα, στη Νορβηγία ο νόμος αναφέρει ότι: «υποχρεωτικά 40% ποσόστωση για τις γυναίκες, 40% μπορεί να είναι και για τους άνδρες και κανένα φύλο δεν θα έχει μικρότερο ποσοστό του 40%». ⁷⁰

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι το θέμα της ποσόστωσης δεν αφορά μόνο τις γυναίκες, αλλά ολόκληρη τη λειτουργία της κοινωνίας. Όταν τα ποσοστά των γυναικών στο ελληνικό κοινοβούλιο είναι 9% και για τους άνδρες 91% και στην τοπική αυτοδιοίκηση 7% τότε υπάρχει πρόβλημα εκπροσώπησης μεγάλου τμήματος του πληθυσμού στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

3.1. Οι θέσεις των κομμάτων για το μέτρο της ποσόστωσης

Οι θέσεις των τριών μεγάλων κομμάτων στην Ελλάδα, έτσι όπως εκφράστηκαν από τους εκπροσώπους τους, κατά την περίοδο του 2002, σχετικά με την εφαρμογή του νέου μέτρου της ποσόστωσης στις τελευταίες δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές, συνοψίζονται παρακάτω:

Η Σούλα Ευθυμίου (Γραμματέας στον τομέα Ισότητας του ΠΑΣΟΚ) δήλωνε για το μέτρο της ποσόστωσης και της συμμετοχής των γυναικών: «Να προσδώσουμε εκείνα τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που είναι απαραίτητα για να μην ακυρωθεί η ποσόστωση αυτή ως πολιτική – Δεν αρκεί μόνο η θεσμική νομική κατοχύρωση της συμμετοχής των γυναικών, χωρίς την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, στον ίδιο το σχεδιασμό και τη στρατηγική του κινήματος για την αυτοδιοίκηση. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει ανάγκη τις ευαισθησίες και τις δημιουργικές ικανότητες των

---

⁷⁰3^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Αιρετών Γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, *Γυναίκες και Αυτοδιοίκηση*, Ρόδος, 2002, σελ. 58.

γυναικών και οι γυναίκες έχουν ανάγκη την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους θεσμούς της. Το σύνθημα του ΠΑΣΟΚ εκείνη την περίοδο ήταν: Γυναίκες παντού, γυναίκες για πάντα, γυναίκες στα πάντα». ⁷¹

Η Χρύσα Σαλαβράκου Δαμιανού (Πρόεδρος της Ελληνικής Ομοσπονδίας Γυναικείων Σωματείων και εκπρόσωπος της Νέας Δημοκρατίας), δήλωνε κατά του μέτρου της ποσόστωσης «διότι υπάρχουν περιπτώσεις που πρέπει και είναι πραγματικότητα να υπάρχουν περισσότερες γυναίκες . Δεν πρέπει να το μετράμε δύο (2) άνδρες μία (1) γυναίκα. Δεν είναι εκεί το πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι να μπορέσουμε να πείσουμε και τον ανταγωνισμό να κερδίσουμε γιατί εμείς είμαστε οι καλύτερες. Όχι γιατί είμαστε γυναίκες, αλλά γιατί έχουμε τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα να κερδίσουμε στη μάχη, την πολιτική». ⁷²

Επίσης, η θέση του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας είναι ότι οι γυναίκες θα πρέπει να πιστέψουν στη δύναμή τους και σ' αυτό που έχουν μέσα τους και πάντα απ' όλα να εμπιστευτούν η μία την άλλη.

Η Αμαλία Αγκαβανάκη (Υπεύθυνη του Γυναικείου Τμήματος της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.) δήλωνε ότι: «Η νομοθετική καθιέρωση της ποσόστωσης στα ψηφοδέλτια των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών ως φάρμακο δια πάσα νόσο, δεν είναι η λύση στο πρόβλημα. Το πρόβλημα της λειψής συμμετοχής των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι αντανάκλαση του γενικότερου κοινωνικού προβλήματος, της μη συμμετοχής των γυναικών στον κοινωνικό και πολιτικό αγώνα». ⁷³

---

⁷¹3^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Αιρετών Γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό. π. σελ. 88-89.

⁷²3^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Αιρετών Γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, ό. π. σελ. 92.

⁷³Στο ίδιο, σελ. 97.

Επομένως, οι θέσεις των κομμάτων όπως εκφράστηκαν παραπάνω, είναι διαφορετικές και κάποιες από αυτές αμφισβητούν την αποτελεσματικότητα αυτού του νέου νόμου. Το ΠΑΣΟΚ που εισήγαγε το συγκεκριμένο μέτρο είναι θετικά προσκείμενο, ενώ η Νέα Δημοκρατία που ήταν αντίθετη με την εφαρμογή αυτού του νόμου, εν τούτοις τελικά το ψήφισε. Τέλος, το Κ.Κ.Ε. ήταν τελείως αντίθετο με την εφαρμογή αυτού του νέου νόμου.

3.2. Ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης (1998) και ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στις εκλογές του (2002) μετά την εφαρμογή του νέου μέτρου – Συγκριτικά στοιχεία

Στις Δημοτικές και Περιφερειακές εκλογές του 2002 εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το μέτρο της ποσόστωσης, δηλαδή της συμμετοχής και των δύο φύλων στα ψηφοδέλτια των συνδυασμών σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 των υποψηφίων.

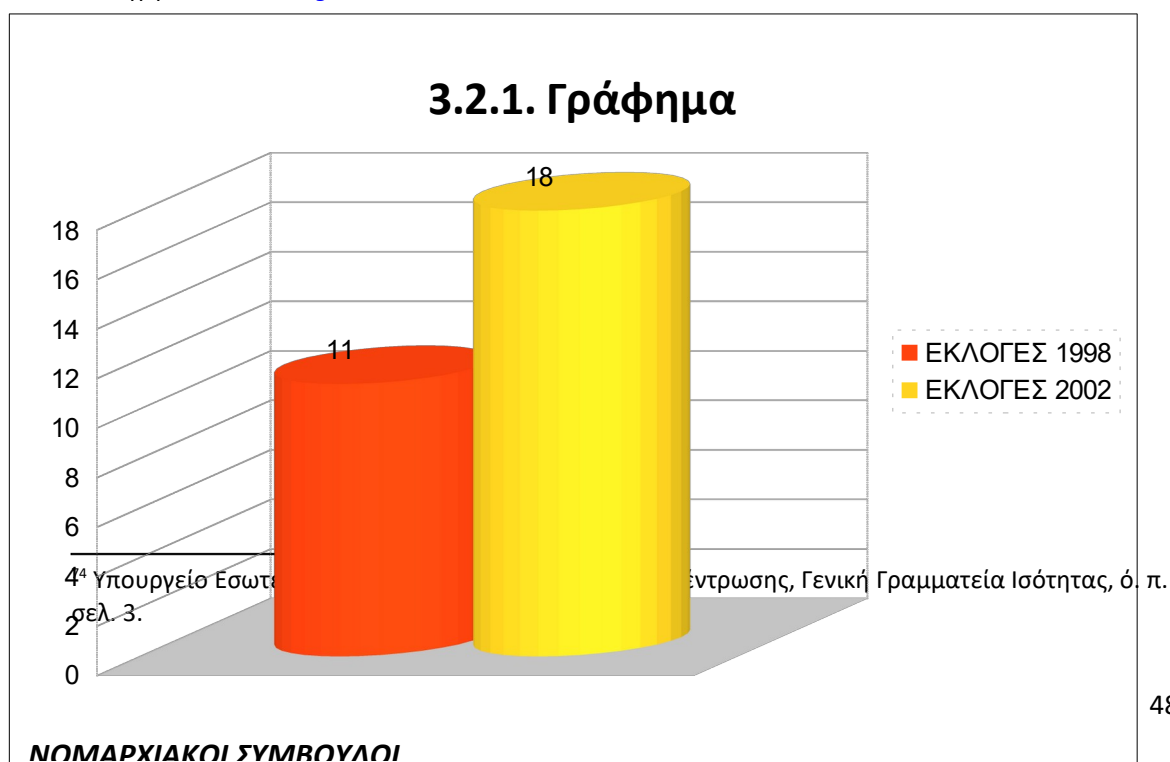
Στα γραφήματα και στους πίνακες που ακολουθούν, παραθέτονται τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της συμμετοχής των γυναικών στις Νομαρχιακές και στις Δημοτικές εκλογές του 1998 (πριν την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης) και του 2002 αντίστοιχα (μετά την εφαρμογή του μέτρου της ποσόστωσης).

Από τα αποτελέσματα των εκλογών του 2002, φαίνεται ότι το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές έχει αυξηθεί σε σχέση με τη συμμετοχή των γυναικών στα ψηφοδέλτια για τις Νομαρχιακές εκλογές σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 1998. Ειδικότερα, κατά τις εκλογές του 2002 η συμμετοχή των γυναικών στα ψηφοδέλτια για τις Νομαρχιακές εκλογές αυξήθηκε,

από 14% το 1998 σε 34% για το 2002. Ενώ οι γυναίκες Νομαρχιακοί Σύμβουλοι που εκλέχτηκαν το 2002 ανέρχονται σε ποσοστό συμμετοχής 18% επί του συνόλου των Νομαρχιακών Συμβουλίων, όταν στις εκλογές του 1998 το ποσοστό ανέρχονταν στο 11%. «Συγκρίνοντας τα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Ελλάδας παρατηρείται ότι στη Νομαρχία Πειραιώς το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο Νομαρχιακό Συμβούλιο ξεπερνά το 1/3 του συνόλου των μελών του (35%), με σημαντική ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 225%, ενώ στη Νομαρχία Αθηνών το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο Νομαρχιακό Συμβούλιο είναι μεν υψηλό (32%), χωρίς ωστόσο να σημειώνεται αυξομείωση σε σχέση με το 1998». ⁷⁴

Όσον αφορά τις Δημοτικές εκλογές ,από τα αποτελέσματα των εκλογών του 2002 προκύπτει μια αύξηση του ποσοστού των γυναικών Συμβούλων στο 12%, όταν στις εκλογές του 1998 το ποσοστό αυτό ανέρχονταν στο 7%. Υπάρχει δηλαδή μια ποσοστιαία αύξηση του 70%. Επίσης, σημαντική αύξηση εντοπίζεται και στις κοινότητες της χώρας, όπου ο αριθμός των αιρετών γυναικών σχεδόν διπλασιάστηκε στο (92%).

πηγή: www.isotita.gr

3.2.1. ΠΙΝΑΚΑΣ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΚΛΕΓΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ

ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΛΟΓΕΣ 1998 – ΕΚΛΟΓΕΣ 2002

ΕΚΛΟΓΕΣ 1998

ΕΚΛΟΓΕΣ 2002

α/α	ΝΟΜΑΡΧΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΛΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΛΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	ΑΘΗΝΩΝ	37	12	32,43%	37	12	32,43%
2	ΑΙΤΟΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	37	4	10,81%	37	5	13,51%
3	ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ	37	3	8,11%	37	11	29,73%
4	ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	21	3	14,29% 14,29%	25	6	24,00%
5	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	25	1	4,00%	25	4	16,00%
6	ΑΡΤΑΣ	21	2	9,52%	21	4	19,05%
7	ΑΧΑΪΑΣ	37	7	18,92%	37	5	13,51%

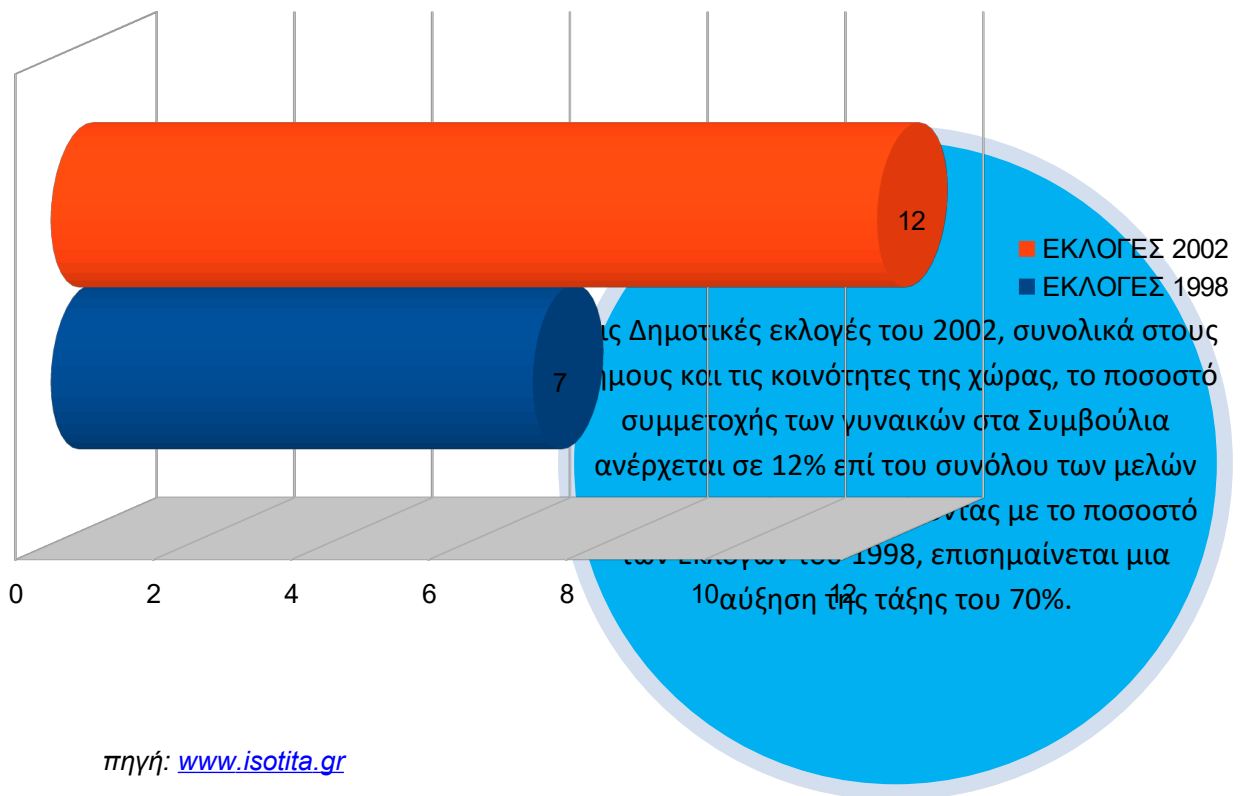
8	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	25	3	12,00%	25	8	32,00%
9	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	21	2	9,52%	21	2	9,52%
10	ΔΡΑΜΑΣ	21	1	4,76%	25	3	12,00%
11	ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	25	4	16,00%	31	5	16,13%
12	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	41	3	7,32%	41	7	17,07%
13	ΕΒΡΟΥ	24	3	12,50%	25	7	28,00%
14	ΕΒΟΙΑΣ	37	4	10,81%	37	5	13,51%
15	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	21	2	9,52%	21	6	28,57%
16	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	21	0	0,00%	21	2	9,52%
17	ΗΛΕΙΑΣ	31	3	9,68%	31	1	3,23%
18	ΗΜΑΘΙΑΣ	25	0	0,00%	25	5	20,00%
19	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	37	2	5,41%	37	1	2,70%
20	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	21	1	4,76%	21	4	19,05%
21	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	37	8	21,62%	37	11	29,73%
22	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	31	5	16,13%	31	8	25,81%
23	ΚΑΒΑΛΑΣ	25	3	12,00%	25	2	8,00%
24	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	25	1	4,00%	25	2	8,00%
25	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	21	2	9,52%	21	5	23,81%
26	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	25	2	8,00%	25	2	8,00%
27	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	21	3	14,29%	21	3	14,29%
28	ΚΙΛΚΙΣ	21	6	28,57%	21	5	23,81%
29	ΚΟΖΑΝΗΣ	31	5	16,13%	31	6	19,35%
30	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	25	2	8,00%	31	6	19,35%

31	ΚΥΚΛΑΔΩΝ	43	5	11,63%	43	8	18,60%
32	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	21	4	19,05%	21	4	19,05%
33	ΛΑΡΙΣΗΣ	37	4	10,81%	37	8	21,62%
34	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	21	2	9,52%	21	2	9,52%
35	ΛΕΣΒΟΥ	25	3	12,00%	25	4	16,00%
36	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	21	0	0,00%	21	6	28,57%
37	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	31	6	9,68%	37	8	21,62%
38	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	31	5	16,13%	31	3	9,68%
39	ΞΑΝΘΗΣ	21	3	14,29%	21	6	28,57%
40	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	37	4	10,81%	37	13	35,14%
41	ΠΕΛΛΑΣ	25	4	16,00%	25	8	32,00%
42	ΠΙΕΡΙΑΣ	25	2	8,00%	25	4	16,00%
43	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	21	1	4,76%	21	2	9,52%
44	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	21	3	14,29%	21	5	23,81%
45	ΡΟΔΟΠΗΣ	25	2	8,00%	25	2	8,00%
46	ΣΑΜΟΥ	21	0	0,00%	21	1	4,76%
47	ΣΕΡΡΩΝ	31	1	3,23%	37	4	10,81%
48	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	25	1	4,00%	25	2	8,00%
49	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	31	2	6,45%	31	4	12,90%
50	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	21	3	14,29%	21	3	14,29%
51	ΦΩΚΙΔΑΣ	21	0	00,00%	21	3	14,29%
52	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	21	3	14,29%	25	4	16,00%
53	ΧΑΝΙΩΝ	25	4	16,00%	31	7	22,58%

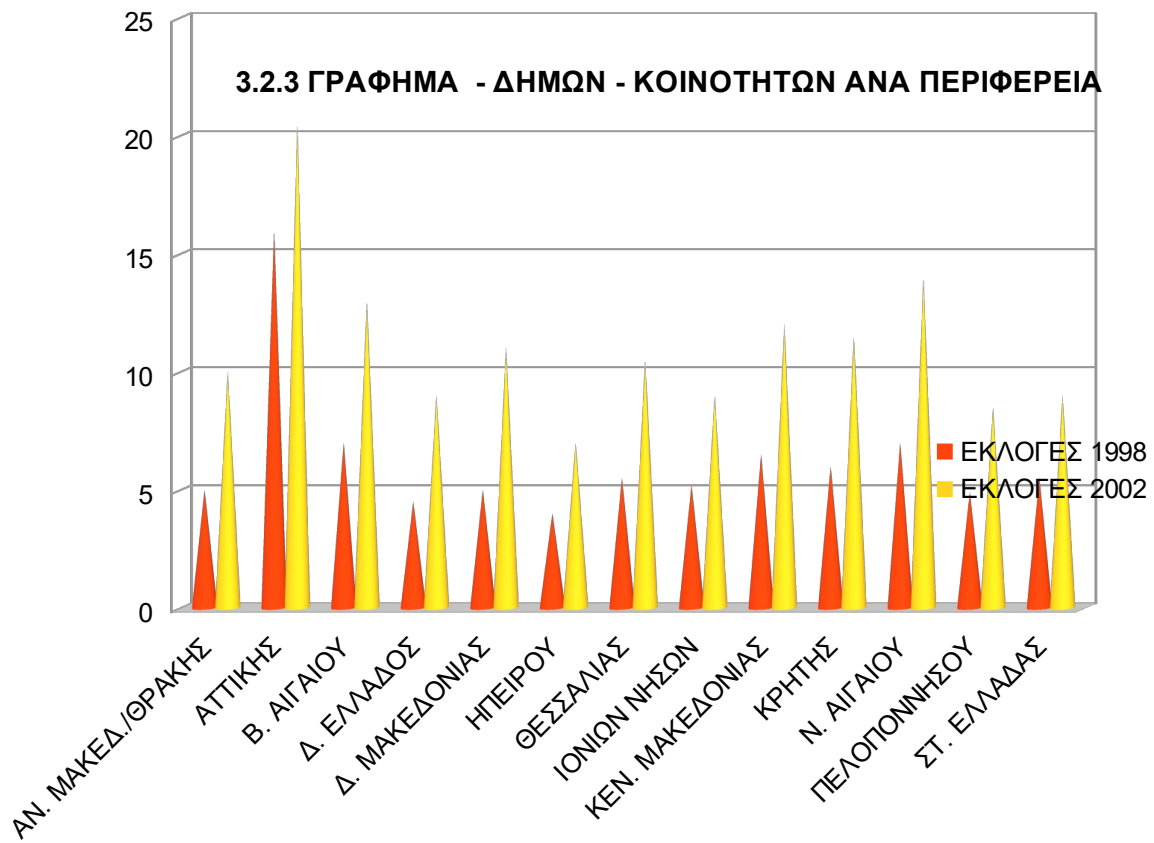
54	ΧΙΟΥ	21	1	4,76%	21	4	19,05%
	ΣΥΝΟΛΟ	1449	157	11%	1492	268	18%

Πηγή: www.isotita.gr

3.2.2. ΓΡΑΦΗΜΑ - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

πηγή: www.isotita.gr

πηγή: www.isotita.gr

3.2.2. ΠΙΝΑΚΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	ΕΚΛΟΓΕΣ 1998			ΕΚΛΟΓΕΣ 2002		
	ΜΕΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ/ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΜΕΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ/ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΙ	15928	1126	7,07%	16409	1962	11,96%
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΙ ΔΗΜΟΙ	1794	97	5,41%	1837	215	11,70%
ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	959	56	5,84%	983	110	11,19%

3.2.3. ΠΙΝΑΚΑΣ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΚΛΕΓΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ
ΑΝΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΚΛΟΓΕΣ 1998 – ΕΚΛΟΓΕΣ 2002

Α/Α	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΕΚΛΟΓΕΣ 1998			ΕΚΛΟΓΕΣ 2002		
		ΜΕΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΜΕΛΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ
1	ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	1057	52	4,92%	1083	106	9,79%
2	ΑΤΤΙΚΗΣ	2223	368	16,55%	2258	463	20,50%
3	Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	578	46	7,96%	584	72	12,33%
4	ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΟΣ	1472	60	4,08%	1530	147	9,61%
5	ΔΥΤ.	903	45	4,98%	903	99	10,96%

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

6	ΗΠΕΙΡΟΥ	1106	40	3,62%	1126	98	8,70%
7	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1707	101	5,92%	1745	188	10,77%
8	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	624	33	5,29%	658	62	9,42%
9	ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2554	186	7,28%	2638	335	12,70%
10	ΚΡΗΤΗΣ	1235	81	6,56%	1298	154	11,86%
11	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	800	67	8,38%	836	117	14,00%
12	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1762	84	4,77%	1820	171	9,40%
13	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1559	89	5,71%	1605	170	10,59%

Πηγή: www.isotita.gr

3.3. Ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών στις Δημοτικές και Περιφερειακές εκλογές του 2014

Σε αυτήν την υποενότητα θα παρουσιάσουμε τον αριθμό των υποψηφίων και τους εκλεγμένους Δημάρχους και Περιφερειάρχες κατά την περίοδο του 2014, καθώς και τον βαθμό συμμετοχής των γυναικών σε αυτές τις εκλογικές αναμετρήσεις. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων του Υπουργείου Εσωτερικών σε αναλυτικούς ανά Δήμο και Περιφέρεια πίνακες. Επίσης, η ιστοσελίδα της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) μας έδωσε στοιχεία για τις εκλεγμένες γυναίκες Δημάρχους κατά την περίοδο 2014-2019.

3.4. Εκλεγμένες γυναίκες και άντρες Δήμαρχοι ανά Περιφέρεια στις δημοτικές εκλογές του 2014.

Σε 15 Δήμους από το σύνολο των 325 Δήμων της ελληνικής επικράτειας εκλέχθηκαν 15 γυναίκες Δήμαρχοι στις δημοτικές εκλογές του 2014.

Αναλυτικότερα ανά:

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Στους 22 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας – Θράκης, εξελέγησαν 2 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Καβάλας και Παρανεστίου και 20 άντρες Δήμαρχοι.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Στους 38 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, εξελέγησαν 2 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Βισαλτίας και Σκύδρας, ενώ οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 36.

Περιφέρεια Κρήτης

Στους 21 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Κρήτης εξελέγη 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο Γαύδου και 20 άντρες Δήμαρχοι.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στους 32 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου εξελέγησαν 2 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Κάσου και Τήλου και 30 άντρες Δήμαρχοι.

Περιφέρεια Θεσσαλίας

Στους 22 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν εξελέγη καμία γυναίκα Δήμαρχος ενώ οι εκλεγμένοι άντρες Δήμαρχοι ήταν 22.

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Στους 7 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων δεν εξελέγη καμία γυναίκα Δήμαρχος και οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 7.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Στους 20 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Πελοποννήσου δεν εξελέγη καμία γυναίκα Δήμαρχος ενώ οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 20.

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Στους 24 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας εξελέγησαν 3 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Ερέτριας, Ιστιαίας-Αιδηψού και Λεβαδέων. Ενώ οι άντρες Δήμαρχοι ήταν 21.

Περιφέρεια Αττικής

Στους 66 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Αττικής εξελέγησαν 3 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Αγίου Δημητρίου, Ζωγράφου και Σαλαμίνας. Ενώ στους υπόλοιπους Δήμους εκλέχτηκαν άντρες.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στους 9 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου εξελέγη 1 γυναίκα Δήμαρχος στον Δήμο του Άγιου-Ευστράτιου και εκλέχτηκαν 8 άντρες δήμαρχοι.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Στους 18 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δεν εξελέγη καμία γυναίκα Δήμαρχος, ενώ οι εκλεγμένοι άντρες ήταν 18.

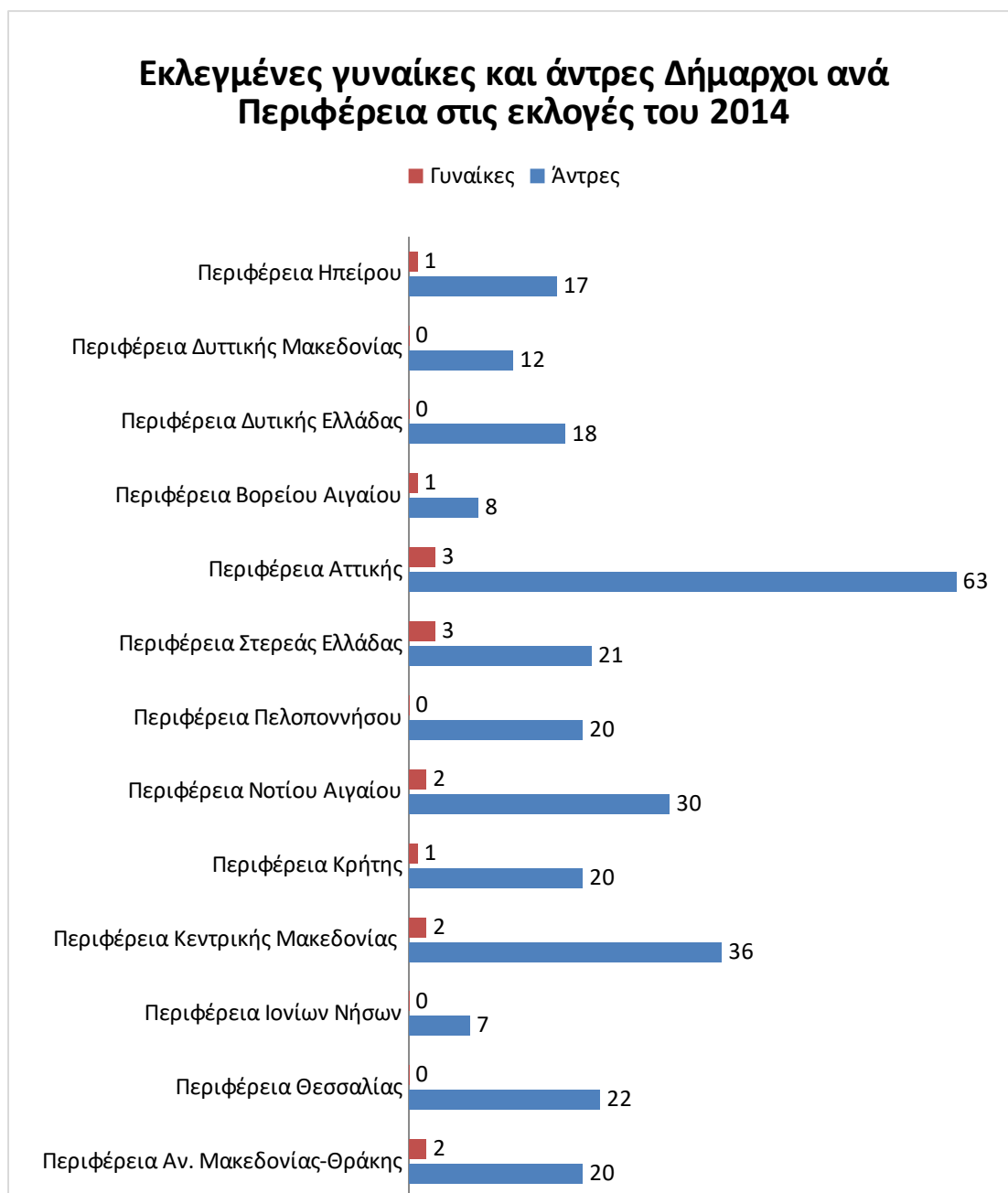
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στους 12 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας δεν εξελέγη καμία γυναίκα Δήμαρχος. Οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 12.

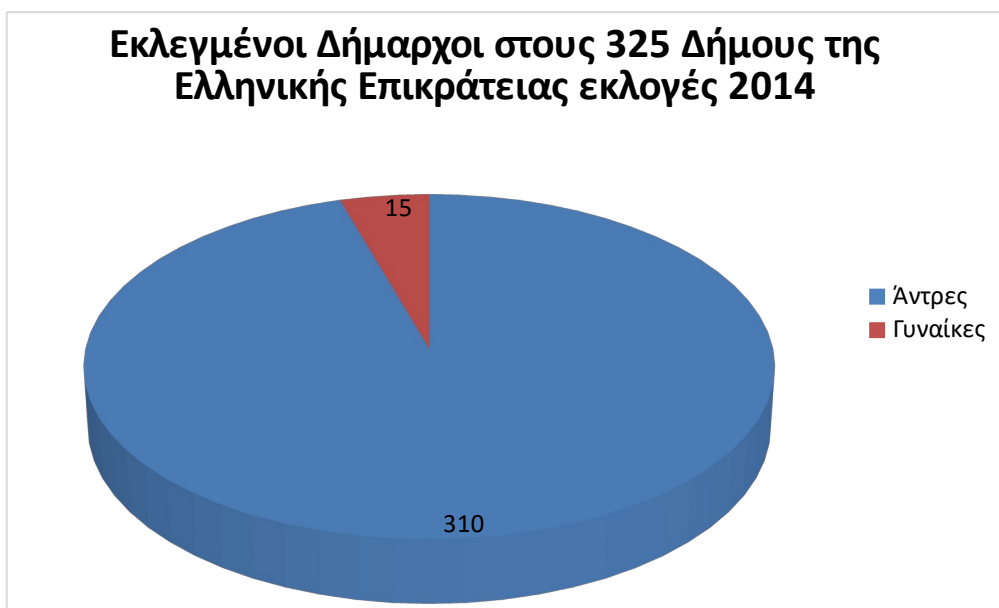
Περιφέρεια Ηπείρου

Στους 18 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Ηπείρου εξελέγη 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο Σουλίου, ενώ οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 17.

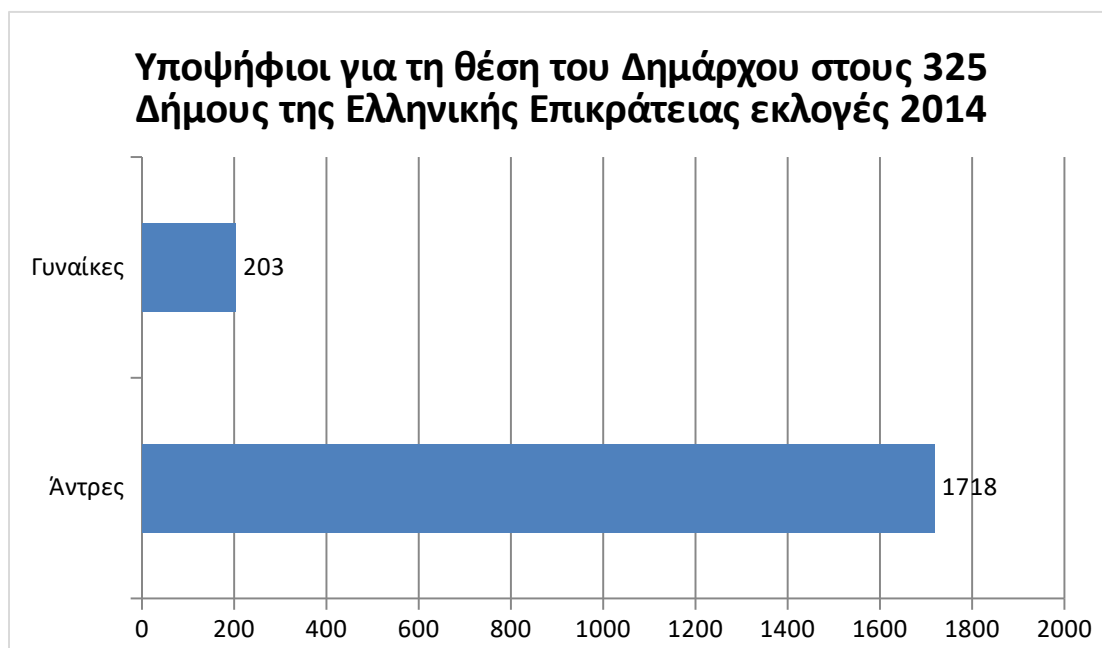
3.4.1. Γράφημα

3.4.2. Γράφημα

3.4.3. Γράφημα

3.5 Πλήθος και φύλο Περιφερειάρχων στις Περιφερειακές εκλογές του 2014

Από τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας στις Περιφερειακές εκλογές του 2014 εκλέχτηκαν 2 γυναίκες Περιφερειάρχες και οι άντρες εκλεγμένοι Περιφερειάρχες αντίστοιχα ήταν 11.

Αναλυτικότερα τα στοιχεία ανά Περιφέρεια είναι:

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης οι υποψήφιοι Περιφερειάρχες ήταν 8 άντρες και 1 γυναίκα υποψήφια και τελικά εκλέχτηκε άντρας Περιφερειάρχης.

Περιφέρεια Αττικής

Στην Περιφέρεια Αττικής οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 8 και οι γυναίκες 3 και τελικά εκλέχτηκε γυναίκα Περιφερειάρχης.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 5 ενώ οι γυναίκες υποψήφιας ήταν 2. Εκλέχτηκε τελικά γυναίκα.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας οι υποψήφιοι ήταν 10 και ήταν όλοι άντρες. Επομένως, εκλέχτηκε άντρας Περιφερειάρχης.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 6 και 1 γυναίκα και εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Ηπείρου

Στην Περιφέρεια Ηπείρου οι υποψήφιοι άντρες ήταν 4 και οι γυναίκες 2. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Θεσσαλίας

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 6 και οι γυναίκες 2. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 8 και οι γυναίκες 2. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Κρήτης

Στην Περιφέρεια Κρήτης υπήρχαν μόνο άντρες υποψήφιοι Περιφερειάρχες και καμία γυναίκα. Επομένως εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου οι άντρες υποψήφιοι ήταν 4 και 1 γυναίκα υποψήφια. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου οι άντρες υποψήφιοι ήταν 7 και οι γυναίκες υποψήφιας 1. Εκλέχτηκε άντρας.

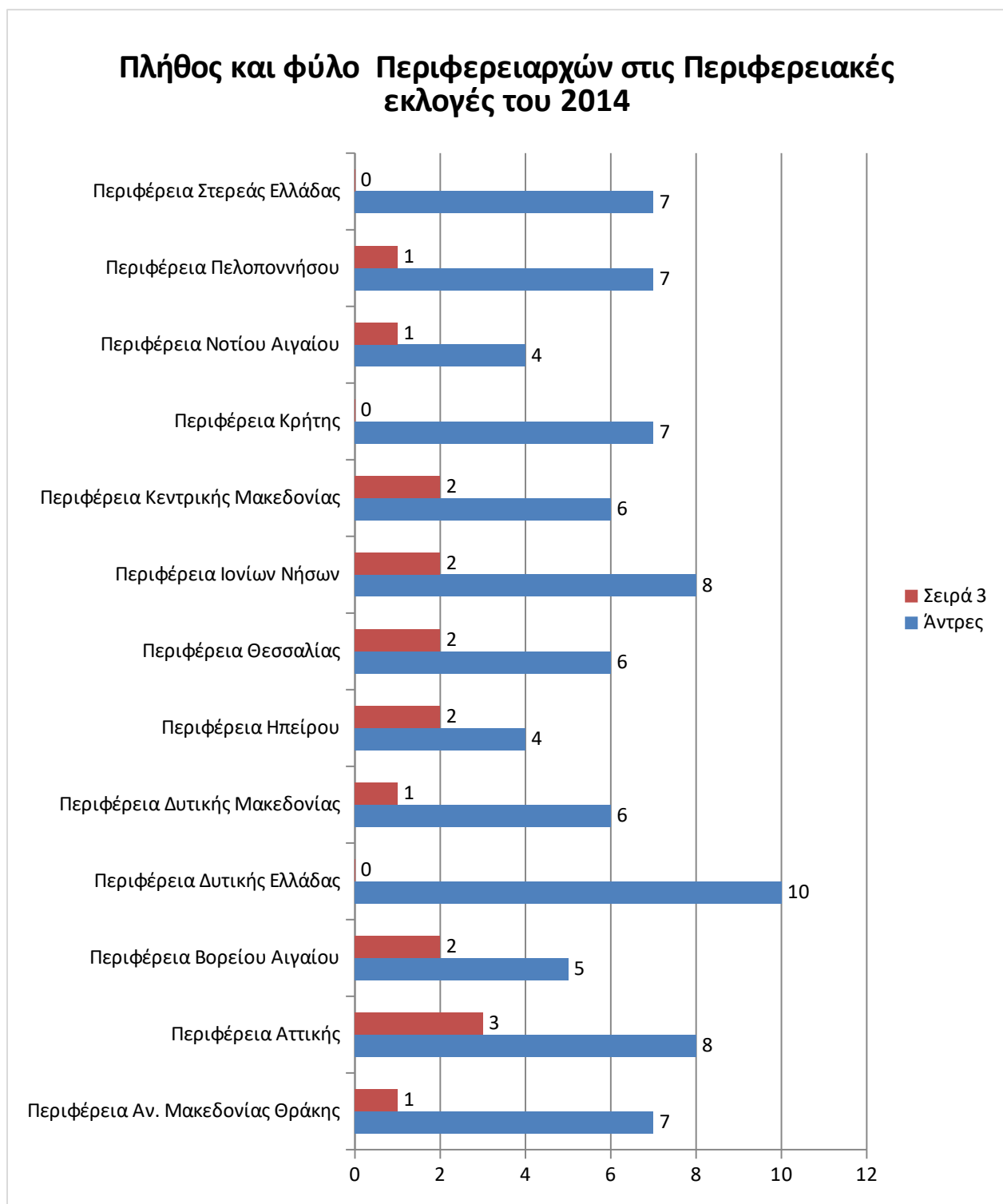
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας οι υποψήφιοι ήταν 7 και δεν υπήρχε καμία γυναίκα υποψήφια. Ως εκ τούτου εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

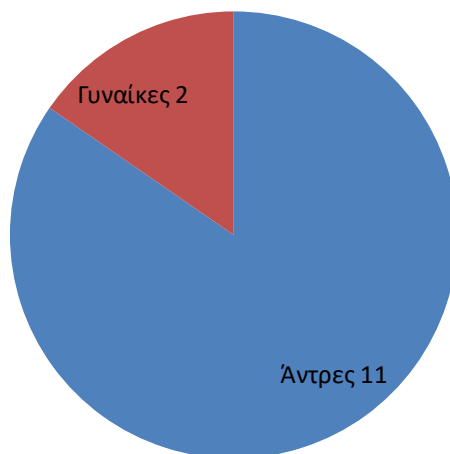
Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας οι υποψήφιοι Περιφερειάρχες ήταν 7 άντρες και 2 γυναίκες. Εκλέχτηκε άντρας.

3.5.1. Γράφημα

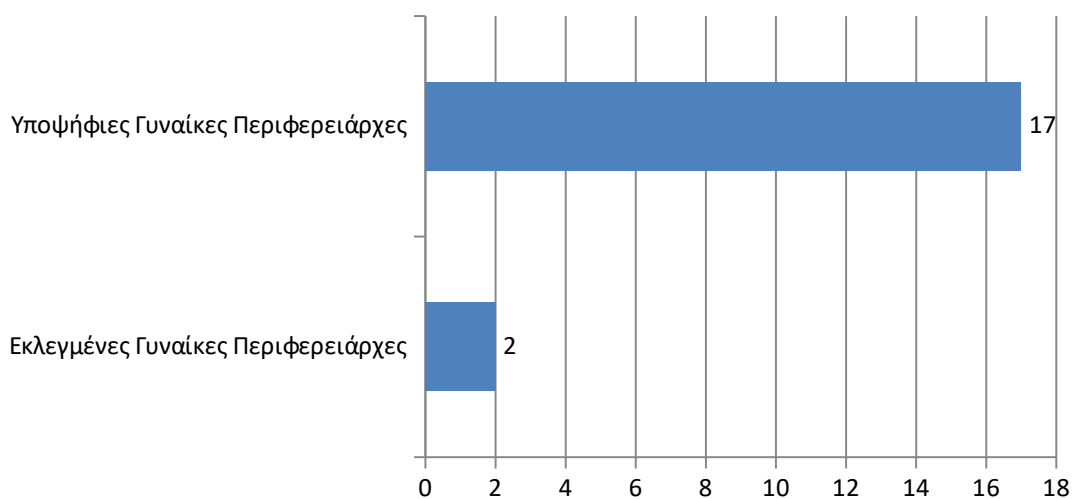
3.5.2. Γράφημα

Αριθμός εκλεγμένων Περιφερειάρχων ανά φύλο στις Περιφερειακές εκλογές του 2014

3.5.3 Γράφημα

Υποψήφιες και εκλεγμένες γυναίκες Περιφερειάρχες εκλογές 2014

3.6. Δημοτικές και Περιφερειακές εκλογές του 2019

Στην παρούσα υποενότητα, θα γίνει λόγος για τα ποσοστά συμμετοχής των αντρών και των γυναικών στα ψηφοδέλτια ως Δημοτικοί Σύμβουλοι, Δήμαρχοι και Περιφερειάρχες στις τελευταίες δημοτικές και περιφερειακές εκλογές του 2019.

3.7. Εκλεγμένες γυναίκες και άντρες Δήμαρχοι ανά Περιφέρεια στις δημοτικές εκλογές του 2019.

Σε 17 Δήμους από το σύνολο των 332 Δήμων της ελληνικής επικράτειας εκλέχθηκαν 17 γυναίκες Δήμαρχοι στις δημοτικές εκλογές του 2019.

Αναλυτικότερα ανά Περιφέρεια:

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Σε 22 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης δεν εκλέχτηκε καμία γυναίκα Δήμαρχος, ενώ οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 22.

Περιφέρεια Αττικής

Σε 66 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Αττικής εκλέχθηκαν 2 γυναίκες Δήμαρχοι στο Δήμο Πεντέλης και Νέας Ιωνίας. Ενώ οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 64.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Σε 11 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας του Βορείου Αιγαίου εκλέχτηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος στον Δήμο του Αγίου – Ευστρατίου. Οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 10.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Σε 19 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δεν εκλέχτηκε καμία γυναίκα Δήμαρχος ενώ οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 19.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Σε 13 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας δεν εκλέχτηκε καμία γυναίκα Δήμαρχος και οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 13.

Περιφέρεια Ηπείρου

Σε 18 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Ηπείρου εκλέχτηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο του Νικολάου – Σκουφά και οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 17.

Περιφέρεια Θεσσαλίας

Σε συνολικά 25 Δήμους της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν εκλέχτηκε καμία γυναίκα Δήμαρχος και οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 25.

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Σε συνολικά 11 Δήμους της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων εκλέχτηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο Κεντρικής Κέρκυρας – Υδραίου. Οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 10.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνολικά 38 Δήμους της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εκλέχτηκαν 2 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Σκύδρας και Κασσάνδρας. Οι άντρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 36.

Περιφέρεια Κρήτης

Σε συνολικά 25 Δήμους της Περιφέρειας Κρήτης εκλέχτηκε 1 γυναίκα Δήμαρχος στο Δήμο της Γαύδου και 24 άντρες Δήμαρχοι.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Σε 34 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου εκλέχτηκαν 4 γυναίκες Δήμαρχοι στους Δήμους Φολέγανδρου, Τήλου, Σίφνου και Κέας. Οι άνδρες εκλεγμένοι Δήμαρχοι ήταν 30.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Σε 26 συνολικά Δήμους της Περιφέρειας Πελοποννήσου εκλέχτηκε 1 γυναίκα

Δήμαρχος στον Δήμο Ελαφονήσου και οι άντρες εκλεγμένοι ήταν 25.

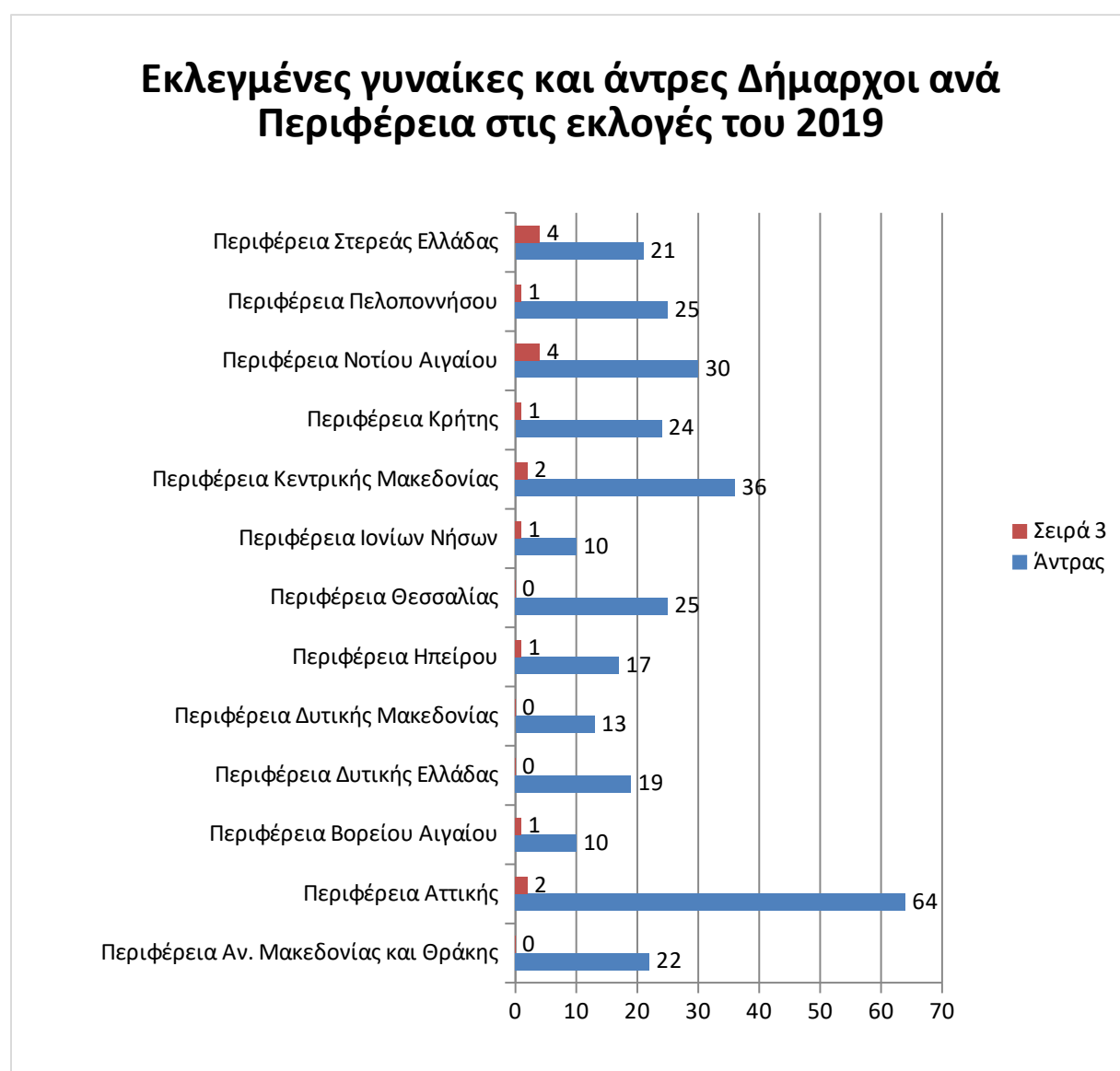
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Σε συνολικά 25 Δήμους της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας οι εκλεγμένες γυναίκες

Δήμαρχοι ήταν 4. Στους Δήμους Χαλκιδέων, Στυλίδας, Ορχομενού και Αμφίκλειας –

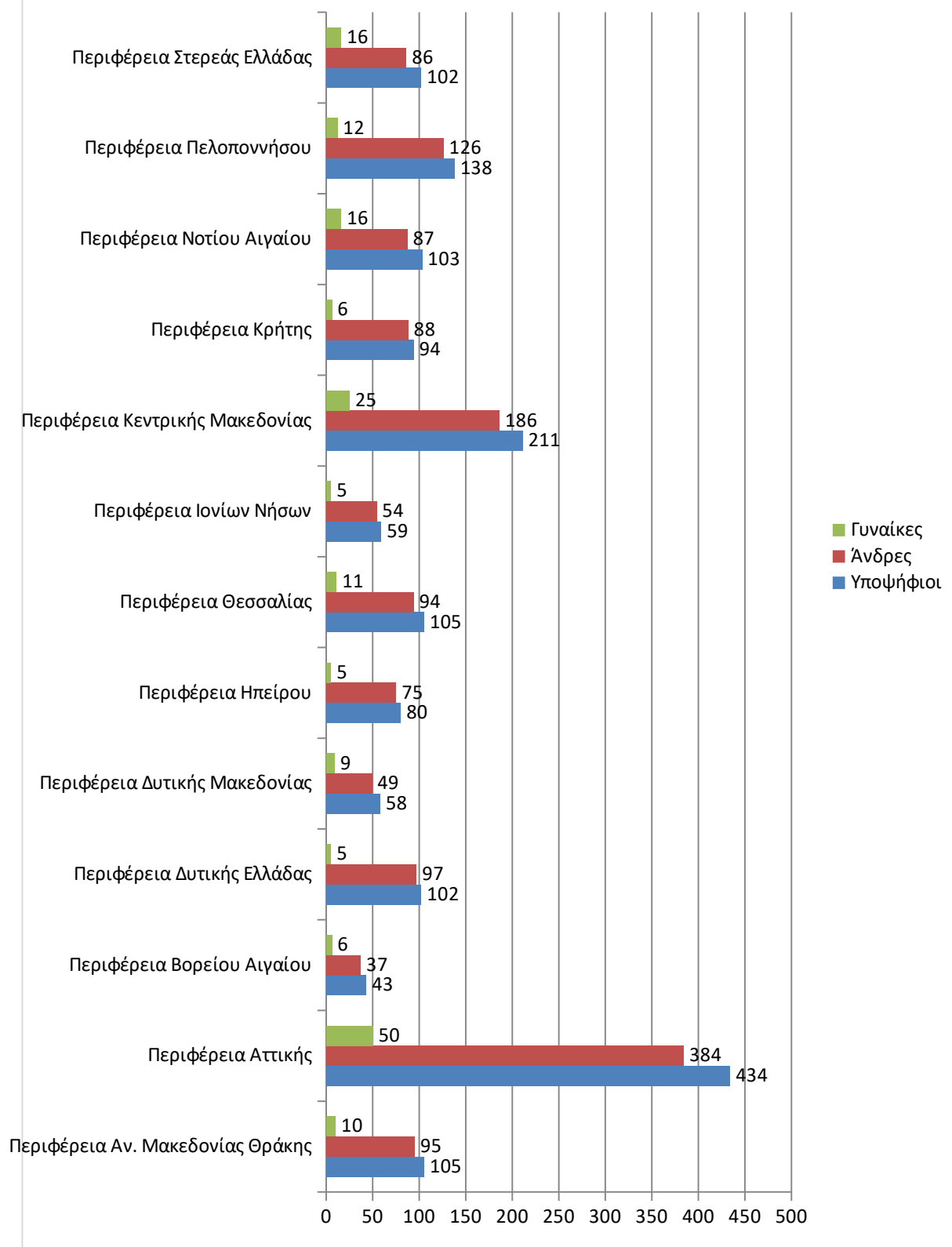
Ελάτειας.

3.7.1. Γράφημα

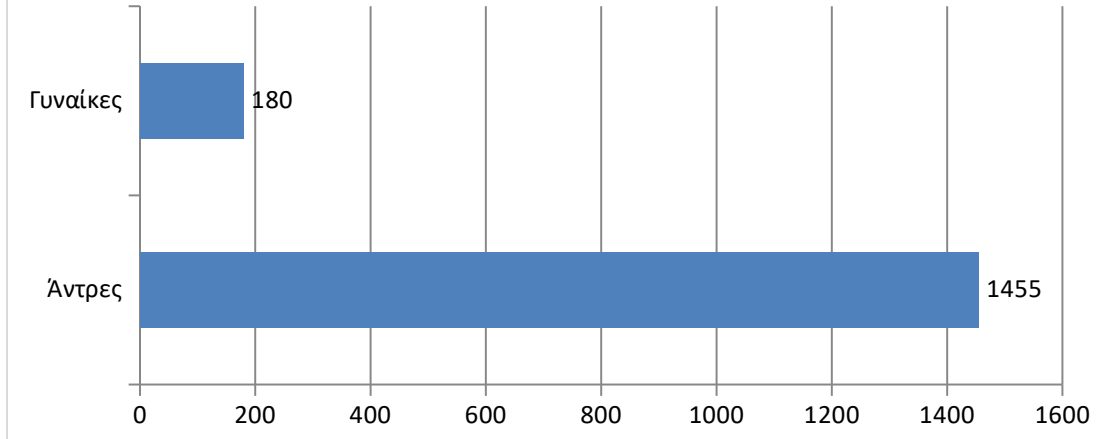
3.7.2. Γράφημα

Κατανομή των Υποψήφιων Δημάρχων ανά φύλο και Περιφέρειες στις εκλογές του 2019

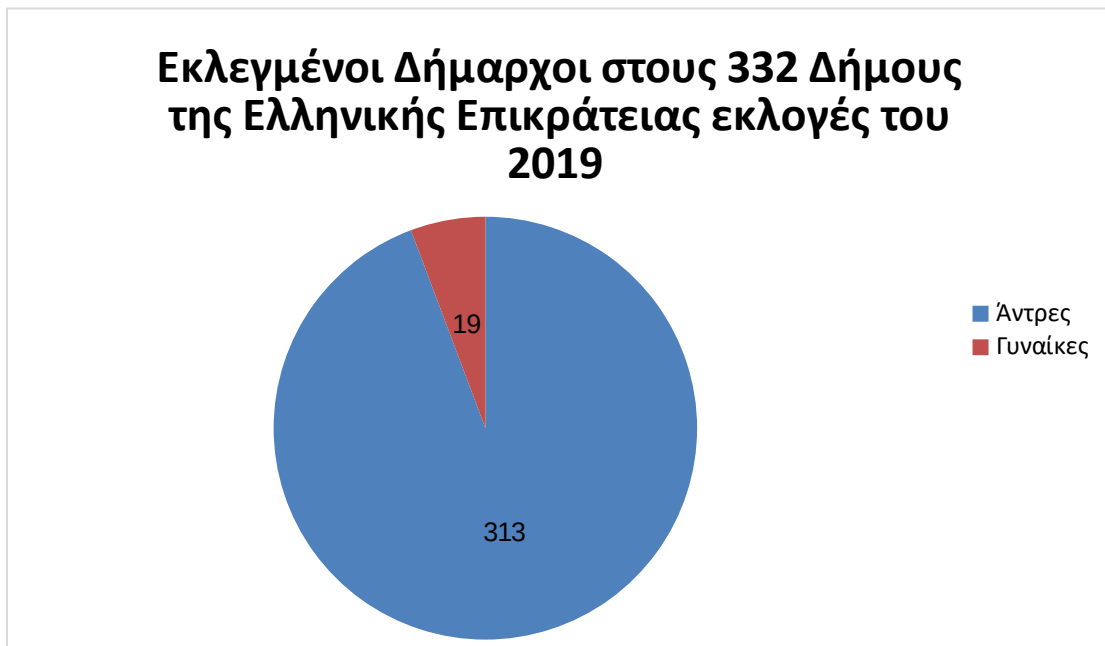
3.7.3. Γράφημα

Υποψήφιοι για τη θέση Δημάρχου στους 332 Δήμους της Ελληνικής Επικράτειας στις εκλογές του 2019

3.7.4. Γράφημα

Εκλεγμένοι Δήμαρχοι στους 332 Δήμους της Ελληνικής Επικράτειας εκλογές του 2019

3.8. Πλήθος και φύλο Περιφερειαρχών στις Περιφερειακές εκλογές του 2019

Από τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας στις Περιφερειακές εκλογές του 2019 εκλέχτηκε 1 γυναίκα Περιφερειάρχη και οι άντρες εκλεγμένοι Περιφερειάρχες αντίστοιχα ήταν 12. Αναλυτικότερα τα στοιχεία ανά Περιφέρεια είναι:

Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Στην Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας – Θράκης οι υποψήφιοι Περιφερειάρχες ήταν 8 άντρες και καμία γυναίκα υποψήφια. Εκλέχτηκε άντρας Περιφερειάρχη.

Περιφέρεια Αττικής

Στην Περιφέρεια Αττικής οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 9 και οι γυναίκες 2 και τελικά εκλέχτηκε άνδρας Περιφερειάρχη.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 6 ενώ οι γυναίκες υποψήφιες ήταν 1. Εκλέχτηκε άνδρας.

Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας οι υποψήφιοι ήταν 8 και ήταν όλοι άντρες. Επομένως, εκλέχτηκε άντρας Περιφερειάρχη.

Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 5 και 1 γυναίκα και εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Ηπείρου

Στην Περιφέρεια Ηπείρου οι υποψήφιοι Περιφερειάρχες ήταν 8 και όλοι άνδρες. Επομένως, εκλέχτηκε άνδρας Περιφερειάρχη.

Περιφέρεια Θεσσαλίας

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 7 και οι γυναίκες 1. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Ιονίων Νήσων

Στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων οι υποψήφιοι άντρες Περιφερειάρχες ήταν 5 και οι γυναίκες 3. Εκλέχτηκε γυναίκα.

Περιφέρεια Κρήτης

Στην Περιφέρεια Κρήτης υπήρχαν μόνο 6 άντρες υποψήφιοι Περιφερειάρχες και καμία γυναίκα. Επομένως εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπήρχαν μόνο 5 άνδρες υποψήφιοι και καμία γυναίκα υποψήφια. Επομένως εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Πελοποννήσου

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου οι άντρες υποψήφιοι ήταν 8 και οι γυναίκες υποψήφιας 1. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

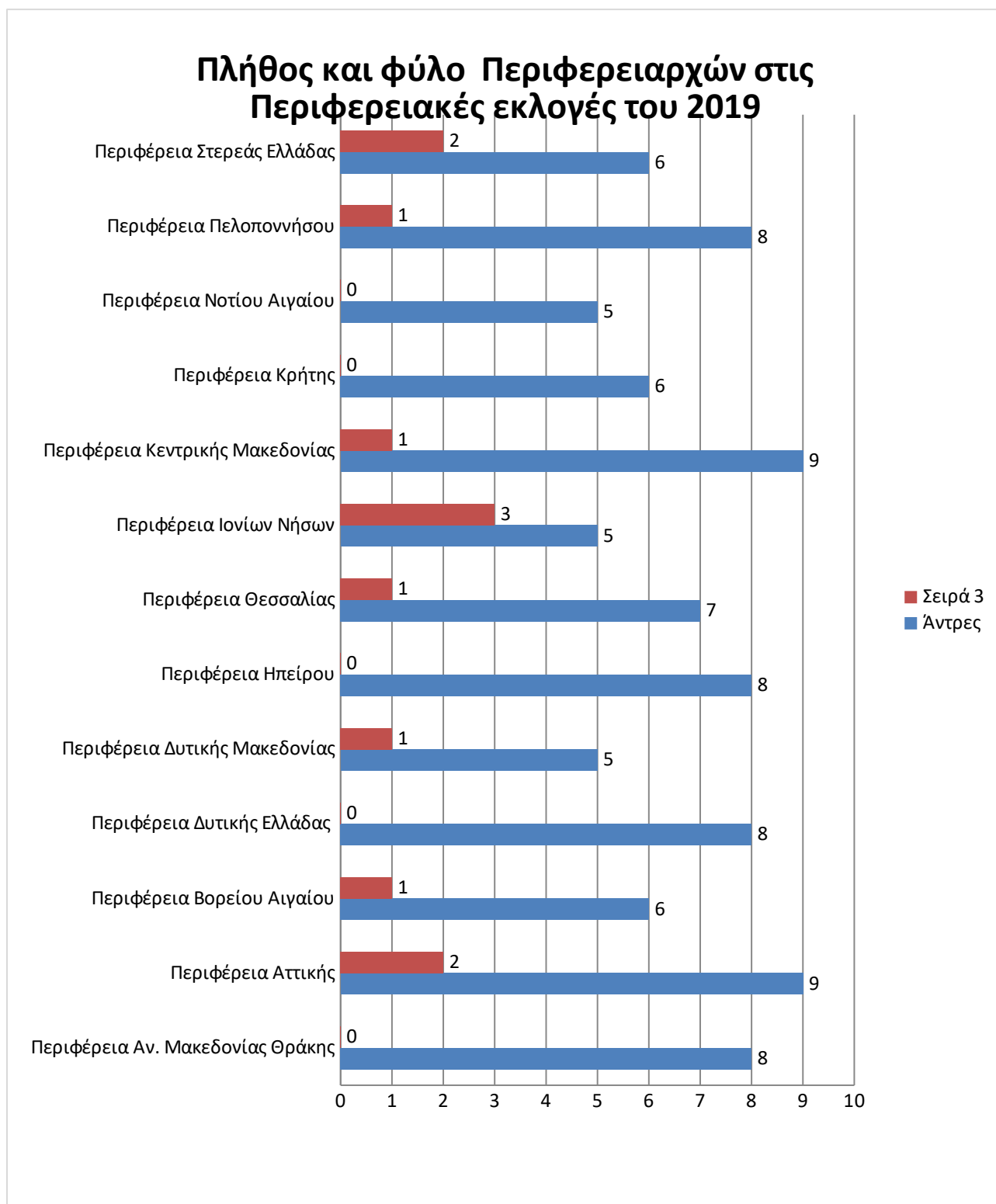
Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας οι υποψήφιοι άνδρες ήταν 6 και οι γυναίκες υποψήφιας ήταν 2. Εκλέχτηκε άντρας.

Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

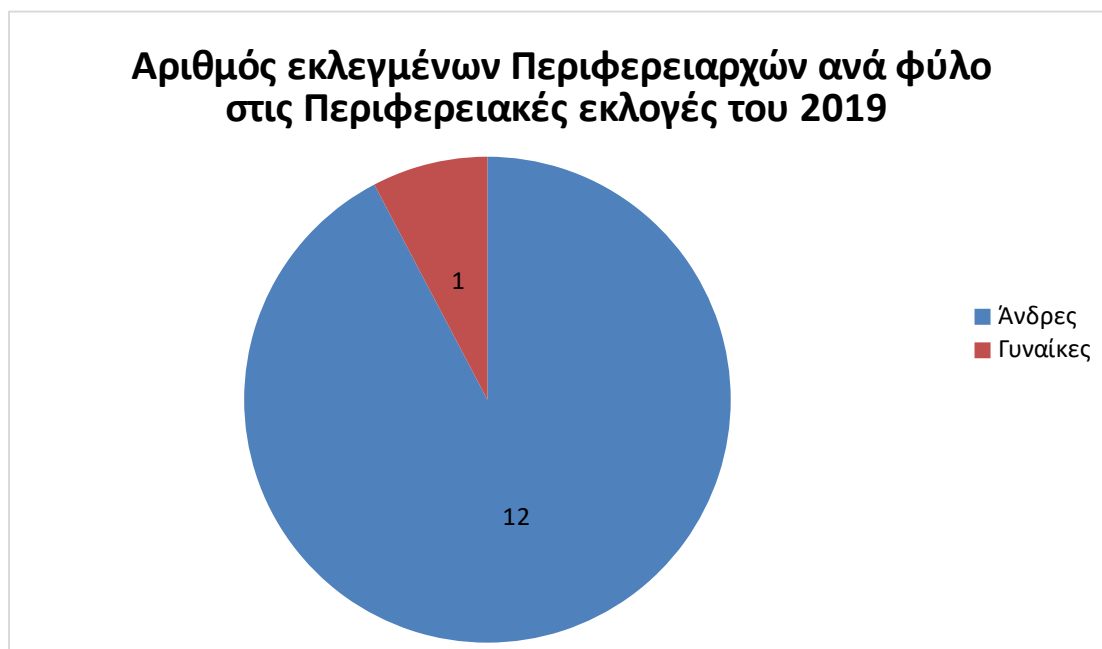
Στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας οι υποψήφιοι Περιφερειάρχες ήταν 9 άντρες και 1 γυναίκα. Εκλέχτηκε άντρας.

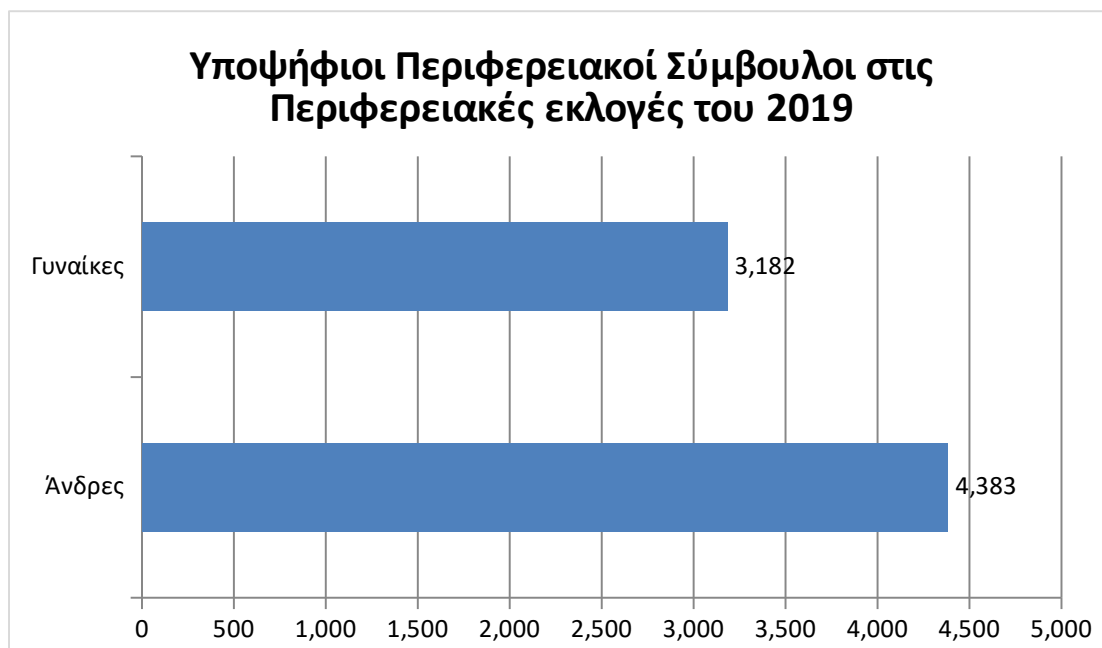
3.8.1. Γράφημα

3.8.2. Γράφημα

3.8.3. Γράφημα

3.8.4. Γράφημα

Από όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία, καθίσταται σαφές ότι ο υφιστάμενος σήμερα βαθμός συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις εκλεγμένων Δημάρχων και Δημοτικών Συμβούλων, αλλά και σε θέσεις Περιφερειάρχων και Περιφερειακών Συμβούλων κατά την περίοδο 2014-2019 στο σύνολο όλων των Δήμων και όλων των Περιφερειών, καταδεικνύεται η μειωμένη συμμετοχή των γυναικών σε αιρετές θέσεις της ελληνικής Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αν και έχουν περάσει από το 1952 επτά σχεδόν δεκαετίες και δεκατέσσερις συνολικά δημοτικές και περιφερειακές εκλογικές αναμετρήσεις στη χώρα μας, οι γυναίκες σε επίπεδο εκλογής Δημοτικών Συμβούλων, Δημάρχων στο σύνολο των 325 Δήμων της ελληνικής επικράτειας κατά τις εκλογές του 2014 και στο σύνολο των 332 Δήμων της χώρας στις εκλογές του 2019, καθώς και στο σύνολο των δεκατριών Περιφερειών για την εκλογή Περιφερειάρχων και Περιφερειακών Συμβούλων τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών κυμαίνονται σε μονοψήφια νούμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται λόγος για το πρόγραμμα της Ντόρας Μπακογιάννη ως υποψήφια Δήμαρχος Αθηναίων για το 2002. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στις προτεραιότητες, στις αρχές και στις θέσεις, αλλά και στο πού εστίασε μέσω του προγράμματός της και τελικά τι κατάφερε να πραγματοποιήσει ως Δήμαρχος Αθηναίων. Επίσης, στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζονται οι θέσεις και κάποιες επισημάνσεις για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, όπως αυτές εκφράστηκαν από την ίδια στο συνέδριο της ΚΕΔΚΕ (Κεντρική Ένωση Δήμων) το 2010.

4. Μελέτη Περίπτωσης: Ντόρα Μπακογιάννη - Η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος μετά την Μεταπολίτευση

Τον Οκτώβριο του 2002 εξελέγη η πρώτη γυναίκα Δήμαρχος μετά την Μεταπολίτευση στο Δήμο της Αθήνας, με ποσοστό 60%.

Η Ντόρα Μπακογιάννη με τον συνδυασμό «Αθήνα Αύριο» και το σύνθημα του συνδυασμού «ανανέωση και δουλειά» κατάφερε να πάρει μία εντυπωσιακή νίκη από τον αντίπαλό της Χρήστο Παπουτσή στις δημοτικές εκλογές του 2002 του Δήμου της Αθήνας.

Το ψηφοδέλτιο του συνδυασμού της Ντόρας Μπακογιάννη αποτελούνταν συνολικά «από 62 υποψήφιους δημοτικούς συμβούλους οι περισσότεροι από τους οποίους (52) λάμβαναν μέρος για πρώτη φορά σε δημοτικές εκλογές».⁷⁵ «Η

⁷⁵ «Η Ντόρα παρουσίασε τους υπόλοιπους 16 υποψήφιους δημοτικούς συμβούλους του συνδυασμού της», <<http://www.tanea.gr/02/09/05/greece/i-ntora-paroysiase-toys-ypoloipouys-16-ypopsifioys-dimotikoys-symvouloys-toy-syndyasmou-tis/>>, 2 Οκτωβρίου 2021.

ανανέωση λοιπόν άγγιζε το 84%. Ενώ το 80% από αυτούς που συμμετείχαν ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου και ο μέσος όρος ηλικίας τους ήταν τα 47 χρόνια. Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών ανέρχονταν στο 40% , δηλαδή από τους 62 υποψηφίους οι 24 ήταν γυναίκες». ⁷⁶

Ως υποψήφια δήμαρχος Αθηναίων, η Ντόρα Μπακογιάννη δήλωνε ότι, στόχος της είναι «να εφαρμόσει ένα νέο μοντέλο διοίκησης που θα έχει χειροπιαστά αποτελέσματα και στο τέλος της τετραετίας να κριθεί από το έργο της». ⁷⁷

Ειδικότερα, στην ανακοίνωση του προγράμματός της, η Ντόρα Μπακογιάννη έθετε τις βασικές δράσεις, θέσεις και προτεραιότητές της για το Δήμο της Αθήνας οι οποίες συνοψίζονται παρακάτω και αφορούσαν και το γυναικείο πληθυσμό.

«Πρώτον: Οι εξαγγελίες θα είναι συγκεκριμένες και εφαρμόσιμες και κοστολογημένες.

Δεύτερον: Ο Δήμος της Αθήνας θα πρέπει να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά και να προσφέρει καλύτερες υπηρεσίες αξιοποιώντας τις δυνατότητες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες.

Τρίτον: Διοικητική ανασύνταξη της Αθήνας. Η σύγχυση αρμοδιοτήτων μεταξύ Δήμου, Νομαρχίας, Περιφέρειας, Οργανισμών και Υπουργείων θα πρέπει να σταματήσει.

Τέταρτον: Η δυναμική διεκδίκηση πόρων από την Κυβέρνηση και την Περιφέρεια Αττικής για το Δήμο της Αθήνας.

Πέμπτον: Η συνεργασία του Δήμου με τον ιδιωτικό τομέα.

---

⁷⁶ Κωνσταντίνου Ζούλα, «Διαμερισματικοί Σύμβουλοι, αλλάζουν οι οχτώ στους δέκα» <<http://www.kathimerini.gr/politics/127909/diamerismatikoi-symvouloi-allazoun-oi-okto-stoys-deka/>>, 15 Οκτωβρίου 2021.

⁷⁷ Σοφία Γιαννακά, «Το μικρό κράτος της κυρίας Μπακογιάννη» <<http://www.tovima.gr>>, 3 Νοεμβρίου 2021.

Έκτο: Αύξηση του πρασίνου, προώθηση της ανακύκλωσης, μέτρα για γρήγορη μετακίνηση στο κέντρο της πόλης.

Έβδομο: Πρόγραμμα για την βελτίωση των προσόψεων των πολυκατοικιών.

Όγδοο: Πρόγραμμα για την ενίσχυση του ρόλου της Δημοτικής Αστυνομίας.

Ένατο: Για τις εργαζόμενες μητέρες το ωράριο των βρεφονηπιακών σταθμών θα πρέπει να διευρυνθεί, ώστε να καλύπτονται αποτελεσματικά οι ανάγκες των γυναικών.

Δέκατο: Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και η διοργάνωση μεγάλων πολιτιστικών εκδηλώσεων από το Δήμο της Αθήνας.

Ενδέκατο: Ο έλεγχος για την σωστή εκτέλεση των έργων, ενόψει των Ολυμπιακών αγώνων και στη βοήθεια για την αρτιότερη οργάνωση αυτών». ⁷⁸

Αυτές ήταν οι βασικές αρχές και θέσεις του προγράμματος της Ντόρας Μπακογιάννη για τον Δήμο της Αθήνας, όπως αυτές εκφράστηκαν προεκλογικά.

4.1. Οι δράσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της θητείας της Ντόρας Μπακογιάννη στο Δήμο της Αθήνας

Το έργο της θητείας της Ντόρας Μπακογιάννη στο Δήμο της Αθήνας, ουσιαστικά, χωρίζεται σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση είναι η προετοιμασία της πόλης για την έναρξη των Ολυμπιακών αγώνων και η δεύτερη φάση είναι μετά την διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων.

Στα δύο πρώτα χρόνια της θητείας της (2002-2004), το βάρος όπως ήταν φυσικό έπεσε στην καλύτερη προετοιμασία της πόλης ενόψει των Ολυμπιακών αγώνων και

---

⁷⁸ «Ομιλία της Ντόρας Μπακογιάννη στη παρουσίαση των δημοτικών συμβούλων» <<http://www.dorabak.gr/2002/09/omilia-tis-ntoras-mpakogianni-sti-parousiasi-ton-ypopsifion-dimotikon-symvoulon/>>, 5 Νοεμβρίου 2021.

αυτό το κορυφαίο αθλητικό γεγονός ήταν που καθόρισε τους άξονες και το περιεχόμενο των δράσεων που πραγματοποιήθηκαν εκείνη την περίοδο στην πόλη των Αθηνών.

Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο του 2002-2004 το πρόγραμμα της Δημάρχου, εστίασε περισσότερο σε τεχνικά έργα για την πόλη, τα οποία θα αναβάθμιζαν αισθητικά και λειτουργικά την Αθήνα. Γι' αυτό το λόγο η Δήμαρχος εξασφάλισε χρηματοδοτήσεις υλοποιώντας το μεγαλύτερο επενδυτικό πρόγραμμα που έγινε ποτέ στην πόλη των Αθηνών, το οποίο περιελάμβανε έργα για το πράσινο, για την καθαριότητα, για τις προσόψεις των κτιρίων, τις αναπλάσεις των γειτονιών και πολλών άλλων χώρων της πόλης. Επιπρόσθετα, ο Δήμος ισχυροποιήθηκε οικονομικά, καθώς η τότε Δήμαρχος Αθηναίων «ζήτησε από τον τότε Υπουργό Οικονομίας Ν. Χριστοδουλάκη την επιστροφή των χρεών του Δημοσίου προς τον Δήμο Αθηναίων τα οποία ανέρχονταν σε πολλά εκατομμύρια δραχμές. Όμως η μεγάλη αλλαγή έγινε στα Ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία η προηγούμενη διοίκηση του Δήμου τα είχε αμελήσει, ενώ η τωρινή διοίκηση τα απορρόφησε έως την «τελευταία δεκάρα» δίνοντας ακόμη και οικονομικές παροχές προς τους ανέργους της πόλης».⁷⁹

Περαιτέρω, κατά την πρώτη φάση «ασφαλτοστρώθηκαν 450 δρόμοι σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα, ανακατασκευάστηκαν 28.700 τ.μ. πλατειών και πεζοδρομίων, ανανεώθηκε ο ηλεκτροφωτισμός σε 260 δρόμους, δημιουργήθηκαν περισσότερες από 7.000 ράμπες για άτομα με ειδικές ανάγκες και έγιναν νέα πεζοδρόμια με όδευση τυφλών. Ακόμη, αναβαθμίστηκε η Βαρβάκειος αγορά,

---

⁷⁹ Σοφία Γιαννακά, «Το μικρό κράτος της κυρίας Μπακογιάννη» <http://www.tovima.gr>, 3 Νοεμβρίου 2021.

ενισχύθηκε και ανανεώθηκε ο στόλος καθαριότητας της πόλης με 235 οχήματα και επεκτάθηκε το πρόγραμμα της ανακύκλωσης σε όλη σχεδόν την πόλη».

Όλα τα παραπάνω αποτέλεσαν μερικές από τις πιο σημαντικές δράσεις κατά την πρώτη φάση της διοίκησης του Δήμου Αθηναίων.

Κατά την δεύτερη φάση (2004-2006) μια από τις προτεραιότητες της τότε διοίκησης, ήταν η ανάδειξη και η διεθνής προβολή της Αθήνας ως κορυφαίος τουριστικός προορισμός. Γι' αυτό το λόγο, συστάθηκε για πρώτη φορά σε επίπεδο αυτοδιοίκησης ο Οργανισμός Τουριστικής και Οικονομικής Ανάπτυξης των Αθηνών, με στόχο την αξιοποίηση της δυναμικής που απέκτησε η πόλη από την διοργάνωση των Ολυμπιακών αγώνων.

Επιπλέον, μία από τις πιο σημαντικές δράσεις που ανελήφθησαν για την καλύτερη λειτουργία της πόλης, ήταν η συγκρότηση της νέας Δημοτικής Αστυνομίας με 650 αστυνομικούς, οι οποίοι έκαναν αισθητή την παρουσία τους σε όλες τις γειτονιές της Αθήνας.

Επίσης, για την αντιμετώπιση του προβλήματος της στάθμευσης και της διευκόλυνσης της κίνησης στο κέντρο της Αθήνας εφαρμόστηκε το σύστημα της ελεγχόμενης στάθμευσης.

Ακόμη, «μία κορυφαία προτεραιότητα ειδικά τον τελευταίο χρόνο της διοίκησης της Ντόρας Μπακογιάννη ήταν και η καλύτερη, γρηγορότερη εξυπηρέτηση του πολίτη. Έτσι, μέσα σε μια διετία δημιουργήθηκαν επτά ΚΕΠ, ένα σε κάθε διαμέρισμα, ενώ αναβαθμίστηκε και διευρύνθηκε η «Η Γραμμή του Δημότη-195» συγκροτώντας έτσι το «Το Δίκτυο Αθήνα» και προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών στους κατοίκους της πόλης».⁸⁰

---

⁸⁰ «Ομιλία της Ντόρας Μπακογιάννη: Έργο για μια φιλική σύγχρονη Αθήνα»
<<http://www.dorabak.gr/2006/02/omilia-tis-ntoras-mpakogianni-ergo-gia-mia-filiki-sygchroni->

Μία από τις δράσεις, οι οποίες αφορούσαν τις γυναίκες και ιδιαίτερα τις εργαζόμενες μητέρες ήταν η λήψη μέτρων, ώστε να κρατηθούν ανοιχτοί οι παιδικοί σταθμοί ολόκληρη την ημέρα για να διευκολυνθούν οι γυναίκες που εργάζονται το απόγευμα. Παράλληλα, οι βρεφονηπιακοί σταθμοί αναβαθμίστηκαν και βελτίωσαν τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους, ενώ αυξήθηκε και ο αριθμός των παιδιών που φιλοξενούνταν σε αυτούς βοηθώντας μ' αυτόν τον τρόπο πολλές εργαζόμενες μητέρες.

Λειτουργήσαν 92 παιδικοί σταθμοί σε όλη την πόλη και σ' αυτούς φιλοξενούνταν περίπου 6.000 παιδιά ηλικίας 18 μηνών έως 6 ετών.

Επίσης, κατασκευάστηκαν δέκα νέοι παιδικοί σταθμοί, ενώ δημιουργήθηκαν 25 νέες παιδικές χαρές. Πρόκειται για το μεγαλύτερο πρόγραμμα δημιουργίας παιδικών σταθμών από το Δήμο Αθηναίων.

Η τότε Δήμαρχος Αθηναίων δείχνοντας την κοινωνική ευαισθησία της ως προς τις γυναίκες μετανάστριες – θύματα κακοποίησης – ή ενδοοικογενειακής βίας, εξασφάλισε σε αυτές πρόσβαση στον ξενώνα που λειτουργεί ο Δήμος Αθηναίων για την στήριξη των θυμάτων κακοποίησης.

Επομένως, η στήριξη των γυναικών και ιδιαίτερα των εργαζόμενων γυναικών, ήταν μία από τις βασικές προτεραιότητες του προγράμματος της Ντόρας Μπακογιάννη στο Δήμο της Αθήνας.

4.2. Οι θέσεις της Ντόρας Μπακογιάννη για την Τοπική Αυτοδιοίκηση

Οι θέσεις της Ντόρας Μπακογιάννη για τη λειτουργία, γενικά, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όπως αυτές εκφράστηκαν στο συνέδριο της ΚΕΔΕ (Κεντρική Ένωση

[athina/](#)>, 8 Νοεμβρίου 2021.

Δήμων) το 2010, μετά και την ολοκλήρωση της θητείας της στο Δήμο της Αθήνας συνοψίζονται παρακάτω, με αφορμή και των μεταρρυθμίσεων που πρόκειται να λάβουν χώρα στην Τοπική Αυτοδιοίκηση:

1. «Τα όρια των Περιφερειών θα πρέπει να ορίζονται με ορθολογικά (γεωγραφικά) και άλλα χαρακτηριστικά. Επίσης, οι περιφέρειες θα πρέπει να έχουν ταυτότητα, ώστε να διεγείρουν την καλώς νοούμενη άμιλλα. Για παράδειγμα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου θα πρέπει να περιλαμβάνει σίγουρα την Τρίπολη, διότι αυτή η περιοχή χαρακτηρίζει την Πελοπόννησο.
2. Η διοικητική μεταρρύθμιση και το θέμα του εκλογικού συστήματος θέλει προσοχή. Η λογική της εκλογικής περιφέρειας στα όρια των υπό συγχώνευση Δήμων, μπορεί να κατακερματίσει το πολιτικό σώμα στην Περιφέρεια ακόμα και στον Δήμο, εμποδίζοντας την ανάδειξη ισχυρών δυνάμεων σε τοπικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο περιφερειών.
3. Οι γενικές διοικήσεις θα πρέπει να είναι όσες και οι περιφέρειες. Εάν δεν γίνει αυτό όχι μόνο οι πολίτες θα ταλαιπωρούνται άδικα, αλλά και οι νέοι αυτοδιοικητικοί φορείς. Οι γενικές διοικήσεις θα πρέπει να υπάρχουν για να ασκούν τις κρατικές αρμοδιότητες που κατά το Σύνταγμα δεν εκχωρούνται. Σε κάθε Περιφέρεια πρέπει να ασκούνται παράλληλα, τόσο οι νέες αυτοδιοικητικές, όσο και οι κρατικές λειτουργίες.
4. Θεσμική κατοχύρωση ανάμεσα στις αρμοδιότητες και στους πόρους. Οι πόροι πρέπει ξεκάθαρα να "παρακολουθούν" τις αρμοδιότητες και να πηγάζουν από αυτές. Οι νέοι πόροι καθώς και αυτοί που παρακρατήθηκαν τόσα χρόνια, θα πρέπει να αποδοθούν στους δήμους με οριστικό και αμετάκλητο τρόπο.

5. Η χωροταξική κατανομή των νέων δήμων πρέπει να είναι ρεαλιστική και αντικειμενική. Πρέπει να υπάρχουν συμφωνημένα από κοινού αναπτυξιακά, πληθυσμιακά, γεωγραφικά κριτήρια. Αντικειμενικά και σαφή. Για παράδειγμα, ο Δήμος της Αθήνας δεν θα πρέπει να προχωρήσει σε συνενώσεις δήμων με πληθυσμό μεγαλύτερο των 20.000 κατοίκων. Ακόμη, υπάρχουν δήμοι οι οποίοι έχουν πιστοποιηθεί για το ΕΣΠΑ και δεν θα πρέπει να χάνετε κανέναν πολύτιμο αναπτυξιακό πόρο.
6. Διαφάνεια και έλεγχος. Το πρόβλημα είναι υπαρκτό και δεν θα πρέπει να αγνοηθεί, καθώς το θέμα αυτό, όχι μόνο οδηγεί την αυτοδιοίκηση στην απαξίωση, αλλά και στα πρόσωπα που το υπηρετούν».⁸¹

Όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, είναι κάποιες θέσεις και επισημάνσεις της πρώην Δημάρχου της Αθήνας, αναφορικά με την αυτοδιοίκηση και το πώς μπορούν γενικότερα οι Δήμοι και οι Περιφέρειες να λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά για τους πολίτες, αλλά και το πώς οι εργαζόμενοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης θα αποδώσουν καλύτερα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

---

⁸¹ «Ομιλία στο ετήσιο τακτικό συνέδριο της ΚΕΔΚΕ, με θέμα την διοικητική μεταρρύθμιση» <<http://www.dorabak.gr/2010/01/omilia-sto-etisio-taktiko-synedrio-tis-kedke-me-thema-ti-dioikitiki-metarrythmisi/>>, 1 Νοεμβρίου 2021.

Σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη παρούσα εργασία, οι αγώνες των γυναικών για το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, στην αρχή για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και στη συνέχεια σε Εθνικό Επίπεδο, αποτέλεσε, ίσως, την μεγαλύτερη κατάκτηση του γυναικείου φύλου κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα.

Ωστόσο, το δικαίωμα ψήφου και τα υπόλοιπα δικαιώματα που αποδόθηκαν στις ελληνίδες σχεδόν έναν αιώνα μετά από τα αντίστοιχα των ανδρών, να μεν κατοχύρωσαν την ισότιμη πρόσβαση των γυναικών στα όργανα και στις λειτουργίες του κράτους, εν τούτοις, όμως, η συμμετοχή τους στην Τοπική Διοίκηση δεν αυξήθηκε σημαντικά. Αν και έχουν περάσει σχεδόν επτά (7) δεκαετίες και δεκατέσσερις (14) συνολικά δημοτικές εκλογικές αναμετρήσεις στη χώρα μας, τα ποσοστά των γυναικών συνεχίζουν να παραμένουν σε μειοψηφικό επίπεδο.

Στην παραπάνω εργασία έγινε ανάλυση των αιτιών για την εν λόγω, ιδιαιτέρως, περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς έγινε αναφορά και στα μέτρα και τις δράσεις που χρησιμοποίησε η Ελλάδα, αλλά και η Ευρώπη για την ενίσχυση και την ενθάρρυνση της γυναικείας συμμετοχής.

Ένα από τα μέτρα που εφήρμοσε η Ελλάδα για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών και αναφέρθηκε στην παρούσα εργασία, είναι αυτό της ποσόστωσης, δηλαδή ο αριθμός των υποψηφίων από κάθε φύλο πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό ίσο τουλάχιστον με το 1/3 του συνολικού αριθμού των υποψηφίων του κάθε συνδυασμού.

Με την εφαρμογή του, μπορεί τα ποσοστά των γυναικών να αυξηθηκαν ελαφρώς, σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα, όμως, το συγκεκριμένο μέτρο

δεν έλυσε και δεν ενθάρρυνε την πολιτική συμμετοχή, κυρίως, των πιο ευάλωτων ομάδων στις οποίες ανήκουν και οι γυναίκες.

Επίσης, από τα στατιστικά στοιχεία των δημοτικών και περιφερειακών εκλογών, προκύπτει ότι η συμμετοχή των γυναικών κατά την περίοδο του 2014-2019 είναι εξαιρετικά χαμηλή.

Άρα από τα προαναφερθέντα στοιχεία και τα στατιστικά δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην συγκεκριμένη εργασία, τεκμηριώνεται η συνεχιζόμενη μειωμένη παρουσία των γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Α και Β βαθμού και με βάση αυτά τα στοιχεία θα πρέπει να προβληματιστούμε και να λάβουμε υπόψη και άλλους παραμέτρους στους οποίους μπορεί να οφείλεται η ισχνή συμμετοχή των γυναικών, κυρίως, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Επιπρόσθετα, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο φαίνεται ότι τα μέτρα της ποσόστωσης και της ισάριθμης συμμετοχής, τα οποία χρησιμοποιούνται σε πολλές χώρες της Ευρώπης εδώ και χρόνια, έχουν φέρει αποτέλεσμα, καθώς τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι πολύ πιο αυξημένα απ' ό τι εδώ στην Ελλάδα, η οποία κατατάσσεται μεταξύ των τελευταίων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά στη συμμετοχή των γυναικών στην Τοπική Διοίκηση.

Επομένως, θα πρέπει και τα πολιτικά κόμματα να υιοθετήσουν μια ενιαία στάση και να λάβουν μέτρα στο θέμα της αύξησης της συμμετοχής των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων, καθώς η χαμηλή συμμετοχή του γυναικείου φύλου δημιουργεί δημοκρατικό έλλειμμα όταν υποαντιπροσωπεύεται σε όλο το πολιτικό σύστημα και κυρίως στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Άννα Βουγιούκα & Ματίνα Παπαγιαννοπούλου, *Εκλέγειν και Εκλέγεσθαι: Διεύρυνση και καταγραφή στάσεων, αντιλήψεων και πεποιθήσεων για θέματα*

- συμμετοχής και εκπροσώπησης των γυναικών σε δομές λήψης πολιτικών αποφάσεων, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2019.*
2. Andrew Heywood, *Εισαγωγή στην Πολιτική*, Αθήνα, Πόλις, 2006.
  3. Δήμητρα Σαμίου, *Τα πολιτικά δικαιώματα των ελληνίδων (1864-1952)*, Μνήμων 12, σελ. 162-172.
  4. Ειρήνη Μάρη & Δημήτρης Μπίρμπας, *Ο Οδηγός Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Χάρτας για την Ισότητα των Φύλων στις Τοπικές Κοινωνίες*, Αθήνα, Υπουργείο Εσωτερικών-Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, 2011.
  5. Ευριδίκη Μπεσίλα-Βήκα, *Τοπική Αυτοδιοίκηση 2*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Σακκούλα, 2005.
  6. Έφη Αβδελά-Αγγέλικα Ψαρρά, *Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου: Μία ανθολογία*, Αθήνα, Γνώση, 1985.
  7. Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού έθνους*, τ. Α , Αθήνα, Κάκτος, 1998.
  8. Κ . Αρβανίτης, Γλ. Βλαχογιάννη , Μ. Μαντά ,Ε. Κ. Ξυδοπούλου ,Μ.Χ. Παπαγιαννοπούλου , *Η Συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων στην Ελλάδα*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2006.
  9. Lesley Abdela, *Εγχειρίδιο Εκπαιδευτών/-τριών. Επικοινωνιακές Δεξιότητες για τις Γυναίκες στην Πολιτική*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.) 2006.
  10. Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Μισός αιώνας γυναικείας ψήφου, μισός αιώνας γυναίκες στη βουλή*, Αθήνα, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, 2006.

11. Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Δομές Πολιτικής Εξουσίας 2^η θεματική ενότητα εκπαιδευτικού υλικού*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2014.
12. Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, *Οι ελληνίδες και η ψήφος: Το φύλο της ψήφου και η ψήφος του γυναικείου φύλου*, Αθήνα, Έκδοση Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών, 1989.
13. Νικόλαος Τάτσος, *Οι κρατικές επιχορηγήσεις προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα, Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, 1988.
14. Πέπη Δαράκη, *Θητεία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Αθήνα, Θουκιδίδης, 1982.
15. Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, *Από τη θεωρία στην πράξη: Για την ισότιμη συνεργασία γυναικών και ανδρών στην πολιτική*, Αθήνα, Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), 2005.
16. Ράλλης Γκέκας & Κατερίνα Μήτσου, *Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές*, Αθήνα, ΕΕΤΑΑ.
17. 3^ο Συνέδριο του Πανελληνίου Δικτύου Αιρετών Γυναικών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, *Γυναίκες και Αυτοδιοίκηση*, Ρόδος, 2002.
18. Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Γενική Γραμματεία Ισότητας, *Συμμετοχή των γυναικών στα ψηφοδέλτια σε αναλογία τουλάχιστον 1/3 επί του συνολικού αριθμού των υποψηφίων Συμβούλων - Συγκριτικά ποσοστά εκλεγμένων γυναικών Νομαρχιακών, Δημοτικών και Κοινοτικών Συμβούλων ανά την Ελλάδα*, Αθήνα, 2004.
19. Χρήστος Π. Κρυστάλλης, *Η πολιτική και η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι γένους... αρσενικού*, Σέρρες, Λιθογραφική, 2007.

20. Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου, Χαράλαμπος Ανθόπουλος, *Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο*, Αθήνα, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2015.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. <<http://www.hellenicparliament.gr/vouli-ton-Ellinon/Topolitevma/syntagma/article-101>>, 15 Οκτωβρίου 2021

2. <<http://www.e-nomothesia.gr/autodioikese-demoi/nomos-4555-2018.phek-133-19-7-2018-1html>>, 20 Οκτωβρίου 2021
3. <<http://www.fra.europa.eu/el/eu-charter/article/23-isotita-gunaikon-kai-andron-pge=1>>, 5 Σεπτεμβρίου 2021
4. <<http://www.isotita.gr>>, 8 Νοεμβρίου 2021
5. <<http://www.tovima.gr>>, 3 Νοεμβρίου 2021
6. <<http://www.tanea.gr>>, 2 Οκτωβρίου 2021
7. <<http://www.kathimerini.gr>>, 15 Οκτωβρίου 2021
8. <<http://www.kedke.gr>>, Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας (ΚΕΔΚΕ), 7 Σεπτεμβρίου 2021
9. <<http://www.eetaa.gr>>, ΕΕΤΑΑ, 12 Σεπτεμβρίου 2021
10. <<http://www.dorabak.gr>>, 30 Σεπτεμβρίου
11. <<http://www.ekloges.ypes.gr>>, 23 Νοεμβρίου 2021

